

CASPARIS DORNAVI
PARALLELA
Morum Seculi,

Hoc est,

DISSERTATIO,

Quâ probatur: vitia nostræ tempestatis,
prisca item ævi fuisse;

Habita

In Illustri Bethanéo Silesiorum
ad Oderam

*Ipso Inaugurationis suæ die XIIIX Augusti
Anno CIO IO CXVI.*

G O R L I C I I

JOHANNES RHAMBA EXCVDEBAT.

ILLUST. ET GENEROS. DOMINO,
DN. GEORGIO
L. BAR. A SCHÖNAICH,
Domino Bethaniæ, Carolati,
Milkaviæ, &c.

Sac.^a Cæs.^a Majest.^{tis} Consil.^{rio}
Ducatum Silesiæ & Marchion.
utriusq; Lusatia Cancell.^{rio}
Magnifico

Patrono suo obsequiosè

462941 T colendo

Has primitias sub Belliquercio literario

EX-2008/1951/natas, L. M. Q.

ST 1312 [250:] offert

4.11 2005

CASPAR DORNAVIUS

ἀρετῇ καὶ χάριτι.

Nam cui potiùs hanc orationem
fas est consecrare, quàm Illustri Tuo
nomini, M A G N I F. PATRONE?
Nata mihi quippe est sub cælo Tuo;
dictaq; publicitùs in ūbra Bellissimæ Tuæ Quer-
cus: sub qua me, dudum accersitum, plantare
iussisti ac rigare: ut, Deo incrementum largien-
te, Gymnasium Tuum in spem Ecclesiæ atq; Rei-
publicę feliciter, quod facit hætenus efflorescat.
Quod si ergo migrassem officij leges: & quidqd
est munusculi hujus chartacei, alij cuipiam nun-
cupassem: sanè deliquissem in nominis Tui di-
gnitatem, & jus loci, & contra æquitatē ipsam,
contraq; consuetudinem priscarum gentium.
Scitum est enim ex antiquitatis memoria: rerū
omnium primitias; sive obstetricante naturā
ēditas, sive quodam quasi ingenij partu; offerri
Deo Tutelari consuevisse. Eum ego, juxtā cum
modestē divinantibus, non Deastrum aliquem,
in tanta Divorum multitudine; sed hominem
fuisse ex Magnatibus quendam, ditionis Domi-
num Patronumq; auguror. Ex quo, opinor,
pro judicij Tui acrimonia facilè prospicis, qui

P R Æ F A T I O.

cætera perspicias: ipsam necessitatem (sed cui læ-
 tus lubens pareo) imposuisse mihi: ut, quod in
 hoc nuncupationis officio cum pudore facie-
 bam, facerem tandem etiam cum animi confi-
 dentia: quæ generosis mentibus, in quibus Tu
 familiam ducis, accidere sæpè solet jucundissima.
 Ut verò ita res sub manu succedat: quemadmo-
 dum mihi præfagit animus, certus Tuæ in me fa-
 cilitatis, gratiæ, benignitatis, clementiæ: per has
 ipsas virtutes, quæ consuetudine quadam Tibi
 abierunt in naturam, appello Te: sed & veneror.
 Quod si facturus es (facies autem, sat scio) ad
 duo me officia proniorem reddes atq; alacriore.
 Nam posthac, si quæ sunt, ingenij vires in eodem
 argumento explicabo; planumq; faciam alijs ra-
 tionibus, ex contentione antiquitatis cum no-
 stris operis: non modò non deterius esse secu-
 lum nostrum; sed nimirum etiam multimo-
 dis felicius tempestate priscorum. Est enim in-
 scitiæ, lenissimo verbo dicam: ita nunc æstima-
 re naturam sterilem, ita effœtam viribus: ut ni-
 hil pariat, quod divinitate dignum censeatur.
 Imò etiam, dictione graviori si licet uti, in re gra-
 viori:

viori; impij sunt in Deum, qui obviam ejus, & ferè manibus palpabilem, aut non vident potentiam nostro seculo: aut verbis extenuant bonitatem. Quis enim, testor veritatem; quis ita enervavit unquã brachium Domini? ut nequeat præclarissima quæq; omni ævo excitare. Aut detepuisse forteã ejus videtur misericordia; quã conservaturum se opus suum, ipse immutabilis promisit? Deinde etiam hoc mihi promptiùs agendum censebo, gratiæ Tuæ face quodammodo inflammatus: ut Spartam abs Te mihi, sine ullo meo ambitu, commissam, majori fide, industriã haud minori, ornare queam. Equidem non sum ita rerum peregrinus, ut ignorem: difficilia esse pulchra, nova præsertim; cùm primitus est secanda glacies: neq; ita mihi ipsi blandior Suffenus: quasi ego præ alijs aptissimè teneam officia omnium ordinum, quæ in hoc novo Professionis genere tradenda juventuti veniant. Illud tamen, quod de me pollicear, habeo: opprimi me onere provinciæ malle: quàm committere; ut vel conatum mihi, vel fidem defuisse, quisquam mortalium cõqueratur. Verùm

P R Æ F A T I O.

de hac re omni, deq; nova Professionis ratione paulò pòsterit differendum. Ego, quod semper fuit, est, eritq; efficacissimum; Deum supplex adoro: ut, quod salutare in nobis cœpit operari hætenus; benedictione suâ porrò coronet. Idem Tibi, GENEROS. DOMINE, crudam largiatur, diurnam atq; vigentem senectutem: ut sub latissima latissimaq; Tua Quercu, cum solatio quodam, & interiore cordis tripudio, experimento Tuo agnoscas: quid sit Deo commodare pecuniam in fœnus: unde juventus à Voluptatis via regia, ad Virtutis callem deduci queat. Faxit hoc idem ille Sospitator: in cujus manibus est potestas

Tuiq; miq; & omnium mortalium.

Bethaniæ Idibus Octobris Anno CIO IO CXVI.

Viro Excellentissimo

Dn. CASPARI DORNAVIO.

Quid mihi, DORNAVI aternâ dignissime Lauro,
Egregiè assimilas secula prisca novis?
Usg. ego deploro nostrum quo affligimur avum,
Quosq. vides tristi transigo mente dies.
Fas omne abruptum, Pietas toto exulat orbe,
Et Lux tartareas vertitur in tenebras.
Haut ea qua nostro passim ardenti sidera seculo
Addiderant priscis lumina Lampadibus.
Plenius omnipotens nostris innotuit annis,
Effuditq. suas totus Olympus opes.
Proh pudor illa tamen sanctissima summa salutis
Perverso à multis negligitur genio.
Illi adeò noctu, nos ipso in sole profanis
Exemplis vita conficimus spatium.
Fallor? an in justa seclorum lance, referre
Præteritum ad præsens cum ratione licet.

Amicissimæ observantiæ igitur misit

Basilea prid. Kal. Aug.

CIO IO CXVI.

Joan. Jacob. Grasserus
Com. Pal.

De

CASPARI DORNAVI

Viri Celeberrimi

Oratione Inaugurali,

AD LECTOREM.

Præsentiis querimur delicta gravissima secli,
Oraq. plena doli, cordaq. plena mali.

Oho.

*O hominum mores! O nullo secula seculo
Pejora! è vulgi fors grege clamat homo.
At secus historias quarentem tempora formant;
Et mala qua nunc sunt, antiè fuisse, docent.
Eruit è priscis DORN AVIUS acta malorum,
Et veterum seclis secula nostra probat.
Dispice tu propius, LECTOR, verumq; fatere:
An, qua nunc sunt, facta fuisse, neges.*

Caspar Cunradus Phil. & Med.D.

Ad
Nobil. & Excellentiss. Virum, Dn. D. CASPARUM
DORN AVIUM, Philosoph. Med. Orator. & Poëtam
Cl. Dn. & Amicum veterem, Collegam
honorand.

HÆc vox in trivis jaçtatur publica vulgo:
Quanta hodie est scelerum copia, nulla fuit.
*Nuga! Mundi eadem Larva est: & lerna malorum,
Qua nunc est hodie, non minus ante fuit.
Scilicet exhausta Pandora pixide, virtus
Maturè & Bonitas, deseruere solum.
Manserunt verò viciorum mille cohortes,
Quas fuit Antiquus caca libido sequi.
En Larvam, modò quam prisco DORN AVIUS avo
Detrahit! hac nonne est, qua tua nunc hodie est?
FAS juro atq; FIDEM; si non est fadior ista,
Larva illi atq; isti, theta equidem parile est.*
Officiosi affectus ergo f.

Balth. Exnerus de Hirschberg
in illustri Schönaichiano Betha-
néo Historiar. Professor P.

CASPARIS

CASPARIS DORNAVI
PARALLELA MORUM
SECVLI.

*I mihi contingeret, Magnifici,
Generosi & Nobilissimi Domini, Viri
Reverendi, Excellentissimi, Amplissimi,
Clarissimi, Præstantissimi, Tuq; litera-
riæ juventutis corona ornatissima: Si,
inquam, mihi tam propitio contingeret
uti numine: ut perinde obtinere ipsâ re possem & operâ;
quod desiderio quodam interiore expeterem: optarem san-
nè, non divitias Scopadum, exemplo Critiæ; nec, more
Octavii, fortunam Cæsaris; nec ut spectator cum Augu-
stino fierem Romæ triumphantis: sed ut illud à Vobis im-
petrarem; quod Hercules olim in Gallia Celtica, magnâ
cum admiratione omnium, pari felicitate, consecutus fuit.
Eum memorant, qui fabularum involucris tradiderunt
proprietas rerum; ex ore suo emisisse catenas aureas, an-
nulis suis confertas arctè; quæ ad hominum aures hinc in-
de pertigerint: iysq; deduxisse populos, quò voluerit; quò
noluerit, abduxisse. Hoc lepido sanè commento, atq;
ad docendum perquam appposito, nihil aliud memoriæ no-
bis proderè voluit antiquitas; nisi, quod res docet: nullâ
arte promptius & moveri, & permoveri, & omninò ex-*

pugnari animos mortalium posse: quàm dicendi ejusmodi
 facultate; quæ cum amabili gravitate, & gravi amabili-
 tate in auditorum sensus influat; in pectorum recessu insi-
 deat. Idem si mihi concederetur donum divinitus; non
 dubitarem, eum in mentibus Vestris excitare motum;
 quo & oratio mea grata Vobis videretur: & me ornan-
 dum, meaq; omnia putaretis tuenda; hoc præsertim auspi-
 ciali tempore. Fallor enim ego; aut more hominum ac-
 cidit: quod pleriq; mortalium non modò ex sermone alicu-
 jus censuram ferunt de omni ejus doctrinâ, usu, moribus:
 sed insuper ex primo statim congressu putent, illustre ali-
 quod oportere monumentum conspici; unde qualis quan-
 titusve sit, appareat: baud secus atq; vestibula arcium
 splendida esse deceat. Ego verò quomodo hanc opinio-
 nem vel concitare valeam, vel sustinere; juxtâ cum igna-
 riſſimis scio. Nam nec ita bene agitur cum humano ge-
 nere; ut votis conficiantur res nostræ; quas supra nos di-
 sponit vis major: nec ego ingenij dotibus, hanc cathedram
 conscendi, ornatus ad munditiem usq; nec à doctrinæ præ-
 ſidijs me instructum, ut par foret, sentio. Itaq; non est,
 quod spe mihi ullâ præsumere auserim: me dicendo vel auri-
 bus vestris, vel animis, utrisq; purgatissimis, posse satisfac-
 cere. Quid ergo? decedendum mihi ab hoc stadio, quod
 vix, ac ne vix quidem ingressus sum? Non opinor faci-
 endum. Est enim ingenui hominis: non statim abijcere
 animum; si quid minus omni parte contingere magnificè
 possit:

possit: & vos novi, ita accessisse preparados à benevolentia, atq; ita vobiscum ratiocinari: minimè esse omnia sita in sublimi illa eloquentia; quæ paucissimis se eò indulgit, ut tota contingeret: sed quandoq; etiam laudi dari; in mediocritate, imò dicam vobis assentientibus, infra mediocritatem substituisse. Censuræ hujus benignitatem dum mihi ab animis vestris liberalissimis polliceor; omnem metum deponam: & quod mihi proposueram argumentum; sic vestris subiiciam cogitationibus: ut perspicere possitis; quantopere fallantur illi: quibus nihil est solemnius ferè, & in quo magis jactetur eorum sermo: quàm deplorare seculi nostri conditionem præ illa, quæ priscis olim concessa fuerit. Sic enim erroris opinione iaducuntur plurimi; ut credant, teneantq; mordicus: nostros duntaxat mores esse depravatos; nostri seculi esse debonestamenta propria: veteres omne commercium cum Virtute habuisse. Quasi non eadem semper hominum deprehensa fuerit indoles; naturaq; ad vitia proclivis nimium facilitas. Ergo si planum fecero vel priscorum optimorumq; autorum verbis, vel adumbratâ, aut etiam quadantenus expressâ antiquitatis facie: nihil esse sub Sole novi; semper visam mundi eandem larvam: neq; nunc in vitio quidquam numerari, quod antiquis olim insolens fuerit: nonne obtinebo apud æquissimos Vestros animos, orator impetrabilis? ut ex illis eÿciatis, si quam fortè concepistis opinionem de vitiositate nostri unius, vetusti autem sanctimoniâ seculi.

Equidem omnes illas querelas diluere possem autoritate sapientissimi Quasitoris Censorisq; morum; qui amicum suum, tum Divo Paulo & Apostolis hinc inde docentibus, compellat eo tempore, quo Virtuti maximè litasse homines putabantur. Erras, inquit, mi Lucili; si existimas, nostri seculi esse vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia, quæ obijcit suis quisq; temporibus: Hominum sunt ista; non temporum. Nulla ætas vacavit à culpa: & si æstimare licentiam cujusq; seculi incipias; pudet dicere: nunquam apertiùs, quàm coram Catone peccatum est. Omnes ad deteriora faciles sumus: quia nec dux potest, nec comes deesse: & res etiam ipsa sine duce, sine comite procedit: non primum iter est tantùm ad vitia, sed præceps. Et quod plerosq; inemendabiles facit; omnium aliarum artium peccata artificibus pudori sunt, offenduntq;: deerrantem vitæ peccata delectant. Verum enim verò, Auditores, ne proluisse tantùm dicar; aut ipsa veritas nullo adjuncto patrocínio videatur adversus communem opinionem; quæ non rarò communis error deprehenditur: propiùs pedem conferamus; totamq; banc rem ita, non tam in auribus, quàm oculis Vestris collocemus: ut sole clariùs meridiano appareat: nihil nunc peccari, quo non peccatum priùs fuerit. Quod dum facere aggredior; atq; illa proferre & convestire meditor, quæ in vita communi eveniunt vulgarissima, tum optimorum autorum testimonio; tum ipsis re-

rum

rum gestarum commentarijs; eâ quidem serie, quâ divina legis monumentum tabulis consignatum accepimus: ne, quaso abhorreat oratio nostra à delicatis vestris sensibus: si fortè pingue quidpiam, aut inamœnum, aut etiam asperum sonabit: si fortè inæquali filo, pro autorum varietate, contexta fuerit. Malo enim id agere: ut ipsis autorû verbis rem, uti jacet, oculis quodammodò possitis videre: fidemq; adhibeatis, si non orationi meæ, certè ipsis temporibus; quibus cum ipsis hominibus vitia nata sunt & succreverunt. Nec, opinor, quisquam erit, tam Cassianæ severitatis; qui contra officium me agere vel dicat, vel sentiat: postquam in hoc argumento, nescio an unquam sub styli incudem vocato istâ formâ, periclitari malim industriam meam: quàm de Professionis meæ novo genere quædam in medium agmen proferre. Erit, spero, post hoc tempus; & cum Bono Deo, illucescet alia dies: quâ de provincia mea dudum susceptâ, verba facere baud intempestivè coner. Nunc liceat mihi, quod ante me liberali cuiusvis ingenio _____ licuit, semperq; licebit: ejusmodi argumentum designare: quod hoc tempore commodum mihi fore putavi; Vobis, ut confido, non ingrati. Vos modò, Auditores, quemadmodum cœpistis, faventiam hanc, quâ abundè declaratis, conjectis in me tam gratiosis oculis, porrò præstate: quò pensum meum, quod mihi ipse sumsi, detexere feliciter possim; adjutus aurium vestrarû benignitate, & præsentia animorum: utramq; enim pari observantiâ, pari humanitate invoco.

Atq; ut ab ipso Deo exordiat^r oratio nostra; qui & bonum in nobis operatur, & malum facit in civitate: qui non miretur? dicam verius, & quod in tanta rei indignitate par est, quis non abominetur inter nos feralia hominum monstra? qui cum de Deo sentire purè, eundem colere sincerè deberent; nomen ejus numenq; sacrosanctum improperijs traducunt, convitijs lacerant? Quousq; se jactabit effrenata improborum audacia; qui, ex Germanorum Societate, Christo vulnera sua obijciunt, crucem expraebant, sacramentorum diras in eum quasi plastra quaedam evomunt, & onustas naves? Quò erumpet tandem illorum levissima temeritas? qui vel iræ intemperantiâ abrepti, vel, quod extrema malitiæ peradfine est, joculari quadam libidine tantum sibi permittunt; ut Deiparam virginem meretricio nomine incestare, quod ex Italis nūnulli faciunt; mortem Christi scelestâ linguâ profanare, quod non infrequens quibusdam Gallis; Deum fulminatē provocare, planè etiâ ejurare illum turpiloquio, quod de Sarmatarū vulgo accepimus, nō erubescāt. Quæ omnia ut quotidiano usu invalescunt, audiunturq; nostrâ tempestate, non frequenter tantum; sed impune; sed quandoq; cum applausu & titillanti aure: ita vicissim nemo negabit: alijs ante nos seculis blasphemam banc barbariem minimè aut novam, aut raram exstitisse. Quid enim de Gigantibus in sacro sacrarum literarum codice; quid de Cyclopi-
bus, & plurimis alijs ejusmodi furfuris sentiemus aliud;

PARALLELA MORUM SEculi.

aliud; quàm fuisse eos contemptores divini Numinis? cuius omnia fulmina vel uno ventris ictu displosurū se quispiam ex illis, quos Cyclopes dico, apud Euripidem jactitabat. Fuerunt profectò, & fuerunt nullo non ævo Pharaones, Sedecia, Rabsacæ, Sennacheribi, Nabuchodonosores, Holofernes, Nicanores, Pharisei, Antichristi: qui cū ipsi in sublimi solio collocati, Dei majestatem impuro usurparent ore atq; insectarentur; facile effecerunt: ut principum exemplo variabile & incōstans vulgus Deum item injuriosis dictærijs proscinderet. Multos habuit imitatores, cū viveret; plures, cū ad Acheruntem abiit Julianus apostata: qui in medio belli Persici ardore, inter ipsos equorum fremitus, armorum crepitus septem volumina adversus Christum evomuisse proditur: cū & antea contra fideles libris editis pugnare consuevisset. Quod si quispiam reperiatur; qui, ut concedat, improbè sc̃mper & calumniosè detractum fuisse majestati divini nominis: idem verò contendat: nos solos infelici sidere natos esse: quòd hæreses atate hâc ingravescente ingravescant numero propè infinito, specie insignitè enormi, absurditate, planè absonâ: eum ego nescire, quid ante se gestum fuerit, hoc est, puerum esse dixerim. Sunt, qui in operum suorum simulatâ sanctimoniâ, quasi stabulum quoddam confidentiæ, ut prisco verbo utar, collocatum habent? At eodem spiritu regebantur Pharisei. Sunt, qui claustris delitescentes & locis abditis; vel hoc nomine calum sibi promeri-

Eutrop.

meritum dari cum Deo expostulant? Esse is idem dulce videbatur & necessarium. Sunt, qui inferorum cruciatus pernegant: nec fieri posse statuunt, reduniri animam cum cinefacto corpore? Atqui hoc antiquissimum fuit Sadduceorum dogma, in ipsis medullis Israëlitarum & visceribus: cum quib. hominum portantis ipsi Christo coluctandum fuit, instauratore puritatis sanctissimo. Quid ceteri, quos ingemiscens nunc Ecclesia in sinu quasi ferit suo? Equidem suspiramus merito & condolemus; tanta αὐτονομή libidine plura nunc in Ecclesia pari monstris, quàm fortè in Africa visa fuerint unquam. Verumtamen ita comparatum est cum ingenio humano: ut nibil non dico nominare, sed ne comminisci quidem possimus: quod non profeminatum fuerit, addo etiam recenti segete subinde repullularit in Ecclesiæ agro per Teudam, Carpocratem, Artemonem, Cerinthum, Ebionem, Samosatenum, Arium, Eutychen, Maneten, Nestorium, Photinum, Sabellium, Apellem:

Et quos præterea longa referre mora est.

Adjungite jam bis in societatem Menandrum, genere Samaritanum; qui Servatorem se vocabat, ex olympo ad salvandum mortale genus demissum: adjungite, si placet, Montanum, Phrygem natione; qui se Paracletum vocabat: adjungite complices ejus, magistri pessimi pejores discipulos, Cataphrygas. Cur hos appello? ut proclive sit dignoscere: non esse novā eorum sectam, et si rectius sua delit:

delirium nominaverunt; qui hodieq; frontem, si quam haberunt, adeò perfricuerunt: ut in se Christum corporeâ quadam præsentia habitare: sibi Spiritum sanctum solis mysteria salutis exprimere, ad unguem expromere dictitent. Nostis jam, Auditores; quàm illud verius sit oraculo Sibyllino, quod trito hominum sermone usurpatur: Diabolum subinde in Ecclesia eandem representare fabulam; & veteres hæreses producere ex orco, novis accommodatas personis; mutatis quodammodò consuetis loquendi formulis in peregrinas atq; insolitas: quales semper periculosa esse consueverunt. Accessit verò fundi calamitas, vel principum favor, vel studium novitatis, & ad credendum sive imprudens simplicitas, sive impudens: quibus quasi alis subvecta semper in altum hæresis fuit. Nec est porro, quòd hanc animo sententiam combibamus: malitiam illam astutam, artem fallendi, instrumentum humanæ tyrannidis, quæ ferè prudentia quibusdam dicitur, nostri esse tantum sæculi flagitium: aut ex Doctore Thuscideum schola emanasse: cùm Magnates caeleste Numen invocant, testem promissi; quod infami deinde perfidia, modò ne color desit fraudi, violant penitus falluntq;. Illa enim Lysanderi vox quâ non atate mundi exaudita fuit? quid dico exaudita? comprobata experimentis plurimis: perinde homines juramentis esse circumveniendos; atq; pueros frustrari astragalus solemus. Decipere, inquit Plinius, Lib. 8. epist. pro morib. temporum, prudentia est. Longè verò ante

Xenoph.

ipsum Clearchus Lacedæmonius ad ea, quæ semel concupisceret, compendiosâ viâ se perventurum putabat; si mentiretur; si perjuraret; si deniq; quavis ratione falleret: animi quippe simplicitatem, quasi lentitudinem quandâ & ignaviam esse existimabat. Addam etiam: quo tempore populus Romanus maximè coluisse fidem creditur: cùm virtutis certamen suscepisse diceretur, non fraudis: inventos tamen fuisse falsi iurios plurimos: adversus quos calamum suum Catullus stringere non dubitavit:

Ambros. 3.
offic. cap. 14.

Catull. de nupt.
Petri &
Thetidis.

Nil metuunt jurare; nihil promittere parcunt;
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est;
Dicta nihil metuere; nihil perjuria curant.

Quod si quis existimet; nunc demum cœpisse Ecclesiam contemni, & adversus cultores Dei puros ac sinceros spargi hinc inde sequiores rumusculos, criminationes confingi: is se in temporum ignoratione versari, & rationem Ecclesiæ perparum novisse fateatur. Illud enim tam est certum quàm quod certissimum: Christum ipsum, quem nemo arguere criminis potuit vel minimi, fœdisimis laceratum sermonibus fuisse; proq; eo habitum, qui cum Diabolorum Principe pari fœdere conspirasset. Numquid ergo insuetum fieri dicamus; aut veri tantum factum; si de nobis divulgantur falsimonie? Sacram Dominicænam ritum impuro in Ecclesijs nostris contemptim haberi, profanari: ad mensam nos mysticam, quasi ea numularij cujusdam foret, aut pincernæ, aut cupediarij tam lautè servire genio,

nio, tamq̃ intemperanter: ut inter ejusmodi Christianos
 & ipsos Saturiones aut Bacchi remiges exiguū discrimen
 interjectum esse videatur. Grave est illud, & imprudens
 hominum sine fronte mendacium, sed quo longè absurdius
 comminiscitur Cacilius; cū adversus Christianos, ad in-
 vidiam confectâ oratione (jam aliquot secula excurrerūt)
 denotaret. Audire se, Christianos turpissimæ pecudis
 caput asini consecratum ineptâ persuasione venerari:
 ipsius antistitis ac sacerdotis colere genitalia; & quasi
 parentis sui adorare naturam: Coire ad epulas solem-
 ni die cum omnibus liberis, sororibus, matribus, sexus
 omnis homines. Illic post multas epulas, ubi convi-
 vium caluerit, & incestæ libidinis fervore ebrietate ex-
 arserit: canem, qui candelabro nexus est, jactu offulæ
 ultra spacium lineæ, quâ vinctus est, ad impetum &
 saltum provocari: sic everso & extincto conscio lu-
 mine impudentibus tenebris nexu infandæ cupidita-
 tis involvere per incertum sortis: etsi non omnes ope-
 râ, conscientiam tamen pariter incestos: quoniam voto
 universorum appetitur; quidquid accidere potest in
 actu singulorum. Eat nunc, qui velit, & neget, si que-
 at: sedulos Christi ad seclas criminationibus perinde olim
 atq̃ nostro seculo oneratos fuisse. Habeo etiam necesse
 dicere: si Theologia statuta nosse, conditionemq̃ revocare
 ad animum velimus: in Gracia olim, quæ paulo post insa-
 niæ pœnas dedit, luculentam imaginem nostrorum tempo-

Minut. Felix
 in Oav.

Nicph. Gre-
gor. lib. 11.

Nicph Gre-
gor. lib. 6.

rum visam esse, & in historijs adhuc conspici. *Quam-
dum representandam Vobis censeo: accipite, queso, Nic-
phori testimonium; & quanti sit, pro animi vestri equi-
tate, expendite.* Apud nos, inquit, etiam opificibus
effusa sunt arcana Theologiæ; atq; ita omnes inhiant
ratiocinatiunculis, & sermonibus Syllogisticis; ut her-
bæ & pascuis armenta. Et illi, qui de rectâ fide am-
bigui sunt; & qui, nec quomodo credendum sit sciunt;
nec, quid sit illud, quod credere se dicunt: illi inquam,
& fora, & porticus, & theatra omnia, Theologiâ com-
pleverunt; neq; solem hunc testem facere impuden-
tiæ suæ verentur. Factionum verò principes inter se
digladiabantur: & linguas contra sese mutuò arma-
bant: non zelo divino, sed iracundiæ impetu ducti:
inde lites ab animo non satis instituto profectæ, & ad-
versariarum orationum certamina. *Hæc dum ita ac-
cidisse ex Grègora auditis: sat scio; jam tacitis cogitatio-
nibus adsequimini: planè illis Græcorum contentionibus
similem esse nostrorum hominum morem pessimum; quo-
rum universus Christianismus in petulantia linguæ consi-
stit: dum nihil pensi habent; neq; quàm verè credant; neq;
quàm honestè religioseq; vivant: dummodò lascivire qua-
stiunculis, calumnijs verò, atq; etiam injurijs debacchari
possint. Quæro ex vobis, Auditores: num hæc nostra tem-
pestas ab illâ priscâ fuerit dissimilis? Tacetis: salva res
est: veritatem, quam dixi, obtinui: quam Vos ad sensu ta-
cito*

cito comprobatis. Atqui, ne omnia persequamur; dum de
 verbi divini cultoribus differere allubescit: scitum est ad
 memoriam vetustatis & ipsius adeò sacerdotum gregis,
 quod Patrum haud infimus posteritati sciendum tradidit:
 Ex inordinata multitudine sacerdotum hodie datur Ambros. in
quod. serm.
 contemptui Redemptoris nostri venerabile Sacramen-
 tum: nam qui debuerant esse vicarij Apostolorum, &
 filij Petri; facti sunt socij Judæ & præabuli Antichristi.
 Quid? quòd *ωαππησία* haud absimili timere jubentur
 ministri Ecclesiæ; qui (verba sunt Bernhardi) in terris
 sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt: ut sti-
 pendijs, quæ sufficere debeant, minimè contenti, su-
 perflua, quibus egeni sustentandi forent, impiè sacri-
 legeq; retineant: & in usus suæ superbiæ luxuriæq; vi-
 ctum pauperū consumere nō vereantur. Duplici pro-
 fectò iniquitate peccant; quòd & aliena diripiunt; &
 sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.
 Quorsum verò hæc collectim repeto? quorsum? nisi ut in-
 telligatis; vitium esse adultum planè & longissimi ævi:
 cum perspicimus, Clericorum sacra, ordines, mores à pri-
 mo fundatore Christo, tantis intervallis tam fœdè descis-
 visse. Jam verò ab ijs digressi, quæ Deo præstanda erant,
 ad ea veniamus officia; quæ mortales sibi mutuò debent:
 videamusq; an hoc tantum mundi senio homo homini lu-
 pus esse cœperit. Acut telam istam exordiamur à liberis
 & parentibus: hoc est, eâ Reipubl. parte, quâ salus omni-
 um,

um, atq; etiam singulorum continetur: triste est, fateor,
 atq; miserabile pœnæ divinæ spectaculum: tam dissolutè
 nunc vivere undiquaq; juventutem: ut inter illā & ipsas
 ratione destitutas bestias, aut nullum sapè, aut exiguum
 discrimen emineat. Nihil nunc pudor valet; nihil bonæ
 leges; nulla senum autoritas, neq; parentum, aut Magi-
 stratus reverentia submovere ab impudentiâ potest &
 malitiâ juventutis proterviam & peccandi licentiam.
 Sed eandem tamen Horatius olim arguit more suo:

Horat. in art.
 Poët.

Imberbis juvenis tandem custode remoto,
 Gaudet equis canibusq; & aprici gramine campi;
 Cereus in vitium flecti; monitoribus asper;
 Utilium tardus provisor; prodigus æris.

Et quod nos tantoperè expetimus, communiq; & calidissi-
 mo voto: impudenti hoc & licentioso seculo, juventutem
 prudenter ad templum Bonæ Mentis duci Virtutisq; illud
 lumen quondam & columen Romanæ non modò eloquen-
 tiæ, sed majestatis quoq; impotenti planè desiderio, requi-
 rebat. Agnoscitis, Auditores, Tullī verba: Nullum

Cic. de finib. munus Reipubl. adferre majus meliusve possumus:
 quàm si doceamus atq; erudiamus juvētutem; ijs præ-
 sertim moribus atq; temporibus, quibus ita prolapsa
 est: ut omnium opibus refrænanda atq; coërcenda sit.
 Nec posteris seculis felicior Roma in liberorum disciplina
 fuit: si fidem adhibemus cordatissimo vitiorum Castiga-
 tori; cujus, opinor, gravitatem, ex ipsa verborum digni-
 tate cognoscetis: Torpent ecce ingenia desidioſæ juven-
 tutis:

tutis: nec in ullius rei honestæ labore vigilatur. Can-
tandi saltandiq; obscœna studia effœminatos tenent:
& capillum frangere, & ad muliebres blāditiās vocem
extenuare, mollitiē corporis certare cum fœminis, &
immūdiſſimis se excolere munditijs, nostrorum ado-
lescentum specimen est. Quis æqualium vestrorum,
quid dicam satis ingeniosus? satis studiosus? imò qui
satis vir est? Emolliti, enervesq;, quod nati sunt, inviti
manēt, expugnatores alienæ pudicitix, negligētes suæ.
Unde autem hæc juventutis corruptela, & isto, & illo secu-
lo? unde? nisi ab ipsis sæpè parentibus, officij sui minùs di-
ligentibus. Dum enim ab extrema infantia nimis tene-
ro amplexu fovēt liberos: dum cibis curatissimis infrin-
gunt ipsis robur corporis: dum vestimentorum novis deli-
tijs, pudendis colloquijs, applausu in nequitia, quidquid in
animo & masculi, evirant & pessundant: quid aliud con-
sequuntur? nisi ut ————— teneræ nimis

Horat. 3. od.
24.

Mentes asperioribus
Formandæ studijs,

antè Virtutis nuntium mittant, quàm Virtutem nosse di-
dicerint. Verùm hæc nemo meliùs depinget optimo juven-
tutis magistro, M. Fabio: qui in vectus in sui ævi mores,
perinde atq; nostro familiares, ex dolenti pectore altissima
suspiria ducit: Utinam liberorum nostrorum mores nō
ipsi perderemus! Infantiam statim delitijs solvimus.
Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus,
nervos omnes & mentis & corporis frangit. Quid nō

Quintil. lib.
1. instit. 6. 2.

adul.

adultus concupiscet, qui in purpuris repit? Nondum
 prima verba exprimit: & jam coccum intelligit; jam
 conchylium poscit. Antè palatum eorum, quàm os
 instituimus. In lecticis crescunt: si terram attigerint;
 è manibus utrinq; sustinentium pendent. Gaudemus,
 si quid licentiùs dixerint. Verba, ne Alexandrinis qui-
 dem permittenda delitijs, risu & osculo excipimus.
 Nec mirum: nos docuimus; ex nobis audierunt: no-
 stras amicas, nostros concubinos vident. Omne con-
 vivium obscœnis canticis strepit: pudenda dictu spe-
 ctantur. Fit ex his cōsuetudo; deinde natura: discunt
 hæc miseri, antequam sciant vitia esse. *Vos, Audito-
 res, cum animis vestris cogitate: quidquàmne ante tot se-
 cula dici potuerit aptius, aut similius nostris moribus ad-
 ferri? Ipsos verò morum formatores, & institutores ju-
 ventutis sepè pessimam inÿsse gratiam, tum apud discipu-
 lorum parentes, tum maxime apud eos, quos ex beluis fa-
 cere homines conabantur, hoc est, ad scientiam traduxe-
 runt & humanitatem; illud meo, & peritorum omnium
 judicio, æquè in priscâ mundi atate, atq; his annis receptū
 usu, corroboratum impudentiâ fuit. Vultis? ipsos reclu-
 dam vetustatis annales. vultis? efficiam, ut pro me Comi-
 cus deponat testimonium: quis enim Comico non credat?
 quo nemo mortalium luculentiùs expressit hominum vi-
 tam, cujus Comœdia semper fuit imago; nisi fortè specu-
 lum malimus dicere. In illius Bacchidibus nescio utrum
 fui.*

sui, an nostri seculi infelicitatem ita deplorat Lydus, & imprimis pædagogorum misérias, Puer, inquit,

— priusquam septuennis est; si attrigas eum manu,

Extemplo puer pædago tabulâ dirumpit caput.

Cùm patrem adeas postulatum; puero sic dicit pater:

Noster esto; dum te poteris defendere injuriâ.

Provocatur pædagogus: ehò senex minimi precij!

Ne attrigas puerum istâ causâ; quando fecit strenuè.

It magister, quasi lucerna, uncto expretus linteo.

Itur illinc, jure dicto. istòccine pacto potest

Inhibere imperium magister, si ipse primus vapulet?

Plant. in Bac-
chid.

Ac in ista temporum collatione, & morum quasi parallelis, dum ingenia hominum altius considero, rationes quæ puto: sanè ipsa mihi res videtur loqui: si Vir bonus is demum appellandus, qui non modò facere; sed ne cogitare quidquam audebit, quod non audeat prædicare: paucissimos esse futuros, quibus hoc Viri boni nomen jure olim tributum sit, aut hodiè competat. Quò enim non ruimus nequitia? quis impudentiæ finis? quanta & quàm acris nocendi cupiditas in animis hominum obhæsit, dicam; an malitiâ & robustâ improbitate inveteravit? Atqui in eâdem re, si quid antiquis confirmandum putetis esse moribus: ibi & me paratiorem esse sentietis; quàm vel ista vox mea, vel latera, vel dies ferre queant. Adest enim gravissimus auctor, Latinus Philosophus Seneca; qui se non opinari, sed scire; non auribus tantùm, sed ipsis etiam oculis usurpasse ait seculi sui consuetudinem longè perditissimam. Quod enim, inquit, momentum erit, quo non improbanda

Cic. 3. offic.

Senec. lib. 3.
de ira cap. 7.

vir probus aut sapiens videat? quoties processerit domo, per sceleratos illi avarosq; & prodigos & impudētes, & ob ista felices incedendum erit: nusquam oculi ejus flectentur; ut non, quod indignentur, inveniant. Hoc scito, ubi cōvenitur, isthic tantumdem esse vitiorum, quantum hominum. Alter in alterius exitium levi compendio ducitur: nulli nisi ex alterius damno quæstus est: felicem oderunt; infelicem contemnunt: majorem gravantur; minori graves sunt: diversis stimulantur cupiditatibus: omnia perdit ob levem voluptatem prædamq; cupiunt. Plus committitur, quàm quod possit coërcitione sanari. Certatur ingenti quodam nequitiae certamine: major quotidie peccandi cupiditas est; minor verecundiae. Expulso melioris æquiorisq; respectu, quocunq; visum est, libido se impingit. nec furtiva jam scelera sunt: præter oculos eunt: adeoq; in publicum emissa nequitia est; & in omnium pectorib. evaluit: ut innocentia non rara, sed nulla sit. Videte, Auditores, quàm verè hæc dicantur, quàm liberè, quàm aptè temporib. nostris: eò nimirum; ut apis api, aqua aqua similior esse nequeat. Quæ omnia si ad nos converterfi, paulò latius diducere volumus; patet sanè, & quemadmodum ego opinor, baud infrequenti experimento: tantam esse vilitatem humani sanguinis, gladiatorumq; licentiam: ut non modò impunè grassentur plurimi in caput vitamq; aliorum: sed etiam eos, propter quos hanc suavis-

mam

*nam lucem adspexerint, indignissimè quandoq; luce pri-
vent. Sanè non sum nescius: Solonem ideo nullam in eos
constituissè pœnam; qui parentibus vim manusve intulif-
sent: quoniam nullos existimabat futuros, qui injuriam* Cicero pro S.
Rosc. Amer.
*adferrent illi; pro quo mori ipsos, si res postularet, jura di-
vina atq; humana sanciant. Idem tamen (pace dixerim
tam præclari Legislatoris) si tot nefarias patrum cades
tot postea sæculis vidisset: credo non puduisset ipsum, quod
perperam judicaverat, novâ sententiâ antiquasse. Quis
enim ita hospes est in antiquitate, aut peregrinus; ut igno-
ret? Oziam cruentasse manus infami cade optimi patris
Amosi; quem ille vecte per tempora transfixit? aut est ob-
scurum? quo ausu Clytemnestram matrem interemerit*
_____ patris malus ultor Orestes. Ovid. 1. eleg.

*Quem fugit Neronis scelus, qui matrem, quam priùs stu-
pro contaminaverat, è vivorum numero sustulit: ut joco
factus sit locus:*

Quis neget AEnææ magna de stirpe Neronem?

Sustulit hic matrem: sustulit ille patrem.

*Quid dicam de filiabus Pelia, Alcmaëone Eriphiles filio,
Antipatro Thessalonices? quo numero habebimus Ninum
Semiramidis, Evergetis Philopatorem, Cosrois Siróchen,
Pterelæ Polydicen, Orodís Phraaten, Phocæ Heraclium?
qui omnes nefario scelere manus cruentarunt parentum
sanguine, ipsis feris bestiisq; diriores: quas inter se partus
atq; educatio & natura ipsa conciliat. Tam certum est,
aquè priscos ac nostros homines*

*Cic. pro S.
Rosc.*

Lucan. lib. 7.

— vidisse parentes

Frontibus adversis, fraterna q; cominus arma.

Neg enim minùs olim amicitia rara fuit fratrum & propinquorum; quàm ea hodie de te puisse videtur inter còsanguineos, ad fines, necessarios. Nostis, opinor, quamdiu sit, ex quo Poëta coetaneos suos alloquitur:

Ovid. metamor.

— non hospes ab hospite tutus,

Non locer à genero: fratrum quoq; gratia rara est:

Imminet exitio vir conjugis; illa mariti:

Lurida terribiles miscent aconita novercæ.

Hæc dum constat semper actitata fuisse à quibusdam domi, inter parietum latebras: nemo, opinor, vetèris historia tam erit nescius, ut insiteatur: eandem tragædiam in aulis quoq; Principum, & regum palatys cruento apparatu fuisse exhibitam. Ut enim palàm fiat: exstitisse omnino avaro regicidas, & percussores; qui principibus vim pararent, aut insidias: Romam placeat adire atq; consulere: patebitq; tristi in omne ævum exemplo: ex duodecim Cæsaribus, qui in ea primum dominatû obtinuerunt, quinque tantum placidâ utcumq; morte obÿsse: septem reliquos vel veneno sublato, vel confossos multis vulneribus, plerosq; suorum manibus perÿsse. Ex ÿs verò, qui secuti sunt, ante & post avulsam occidentis imperiû, plurimi identidem nefario ausu trucidabantur. Ex Scotiæ verò regibus, quorum octo ultra centum numerantur, paulò infra mediam partem miseris modis explevisse mortalitatem, illatâ vi, aut fraude, ab ipsis sæpè regnicolis; ita notû est; ut infrin-
gi nul-

ginullâ ratione queat. Quôd dum pensiculatè cogitabimus; sanè non putandum est, pertinere ad nostri tantum, seculi infamiam: quod par regum potentissimorum sceleratâ sicâ contrucidatum à civib. suis, nostrâ memoriâ accepimus: quôd Magnatibus insidiantur homines nefarij medicatis potionibus, pulvere pyrio, sclopis. Minime est inauditum, sed compertum diutissimè: de seta equina, aut etiam filo putri pendere omnium mortalium vitam; principum maximè. Ecquid verò cōmemorari tristius potest; aut ab eo audiri, cujus fuerit

Incoctum generoso pectus honesto?

quàm in funeribus & sacris festisq;, tum per lusu & jocu in theatris, innocentissimos quosq; miserabili servitutis nomine vel discerpi à beluis, vel mutuis inter se vulnerib. confici? quid hac truculentâ barbarie potest esse truculentius? Nihil tamen neq; frequentius neq; magnificentius fuit; quàm spectatoribus delitias tantâ immanitate fecisse, publicâq; voluptati objecisse hostiam apud Romanos: eam gentem, quæ in summa justitiæ & equitatis opinione floruit: ut non nisi divina imputandum sit vindicta: cùm hominum quinquaginta millia Fidenis in munere gladiatorio, unius theatri improvisâ ruinâ oppressa fuerint. Quorsum verò ad externos vitæ nostræ pradones prolixâ orationem conferam? cùm illud constet in promptuq; sit: in seipsos furere mortales; sibiipsis vim inferre proprijs manibus. Quî hoc ostendi potest? In proclivi est, Audi-

Senec. & Ter-
tull. de Spectac.

tores. Tanta enim potandi grassatur ubiq; licentia: ut nec nasci quispiã, nec denasci queat; nec ullus celebrari actus cum solemnitate aliqua: nisi poculis res cõficiatur, immaniq; potandi certamine. Ex quo illud consequimur miseri, & heu! nimis prodigi salutis nostræ: ut in corpora hæc, quæ Spiritus sancti sunt domicilia, deseviamus; ea demoliamur: fortunas, opes, facultates dilapidemus; dum ad restim res redeat: animas deniq; ipsas diabolo oppignoremus. Verùm ea nobis ita sunt adfinia & propria: ut ferè nullo non ævi articulo potoriæ concertationes ad ebrietatem, ad furorem usq; institutæ fuerint & celebratæ. Notum est nimis vitium nostrum gentilitium, in Germania: quod inde usq; à longa antiquitate invaluit; neglectu corroboratum & impunitate. Mos est vetustissimus; cum Tacito autore; apud majores nostros, diem noctemq; potando continuasse, nulli probrum fuit: cùm crebre, ut inter vinolentos rixæ, rarò convicijs, sæpiùs cæde & vulneribus transigebantur: cùm de pace consultabatur ac bello plerunq; in convivijs; tanquam nullo magis tempore aut ad simplices cogitationes pateret animus, aut ad magnas incalesceret. Quorsum verò (re-
 primo enim dictionẽ meam) quorsum Germanis tantum hoc compotandi crimen impingatur? Quis tandem finis erit probri, quo externæ gentes nationem nostram incessant, quasi solam nocentem? cùm faciet, an falsè nobis occinunt: Tria male tractari hinc inde: Aves in puerorum
 mani-

Tacit. de mo-
 rib. German.

manibus: inter senum amplexus juuenculas: vinum denique in Germanorum potestate. Quasi non inter alios compluresq; populos passim, non modo in plebe, sed in ipsa etiam nobilitate, frequentetur ebrietas? Quasi non Britanni, & Galliarum magna pars, Picardi, Normanni, Vascones, ipsi etiam in regia palatini, vinolentiâ sint nobilitati: & cum ijs Sarmaticæ gentes ac Sclavonica: addo etiam, ex Italis reperiri, qui tegere melius vitium hoc, quàm fugere norunt. Dicam aliquid amplius: eo ipso seculo, quod à Cornelio convitium fit genti nostræ, ebrietatis exprobratione; tam immania, tam non dicam inhumana, sed execranda symposia apud Romanos fieri consuevisse: ut ea iure merito auribus, oculis, ore, cogitationibus, omni animi corporisq; motu respicere atq; aversari debeamus. Agite, Romani (vos enim compotantes mente intueri possumus, quando non possumus oculis) agite ergo; quâ fronte, quove corde ea infirmabitis, quæ de beluationibus vestris refert naturalis Historiæ scriptor vestras, Taciti coætaneus? Ejus verba accipite: pretiû enim est operæ, personâ detrabi illis, Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.

Nos vinum bibere & jumenta cogimus: tantoq; opere, tanto labore & impendio constat, quod hominis mentem mutet, ac furorem gignat; millibus scelerum huic deditis tantâ dulcedine: ut magna pars non aliud vitæ præmium intelligat. Quin imò ut plus capiamus, sacco frangimus vires: & alia irritamenta excogitantur:

Plin. lib. 14.
cap. 22.

tur: ac bibendi caussa etiam venena conficiuntur: alijs cicutam præsumentibus, ut bibere mors cogat; alijs pumicis farinam, & quæ referendo pudet docere. Cautissimos ex his balineis coqui videmus, exanimemq; efferri. Jam verò alios lectum expectare non posses; imò verò nec tunicam: nudos ibi protinus ingentia vasa corripere, velut ad ostentationem virium; ac planè infundere, ut statim evomant, rursusq; hauriant: idq; iterum tertiumq;: tanquam ad perdenda vina geniti; & tanquā effundi illa non possint, nisi per humanum corpus. *At ne videamur injuriam facere alijs nationibus; si fortè dicamus, eas non perinde atq; Partios virtute bibendi gloriā quasi visse: adjungamus eis in hanc laudis (si Dñs placet) communionē ipsissimos etiam Græcos: à quibus tamen omnes Virtutes Gratiassq; prodidisse amplificatrix veri memorat vetustas. Illi à minoribus incipientes poculis, progressi paulatim ad capacissima; quanto conatu, quo impetu & immoderato ritu beluati fuerint: si quis nescire se dicat: idem se nescire fateatur: quid græcari, quid pergræcari dictum olim fuerit, hodieq; nominatur. Ego, ut rem compendio faciam, non replicabo rerum gestarum fastos: in tanta rei luce, unus Panyasis prodeat: è Poëtis Græcis haud inficetus: qui in scena personam sustinens suæ ætatis combibonum, ita inducit quosdam reliquam turbam ad potandum invitantes. Faciam, ut Græculus iste Latine loquatur: quò à pluribus intelligi in hac corona possit:*

Agedum hospes, quin bibis? hoc etiam virtutis est;
 Si quis virorum convivio plures calices exsiccaverit
 Rectè sciteq; : aliumq; simul provocaverit.
 Tam inter epulas fortis vir esse potest, quàm qui in bello
 Pugnas sequitur luctuosas; in quibus pauci
 Animosi sunt, ac Martem impetuosum excipiunt.
 Huic ego illum æquali laude contulerim, &c. (ceprantem
 Quapropter decet te inter pocula læto animo merum ac-
 Potare strenuè, non cibo malè adfectum instar vulturis,
 Sedere pleno ventre, oblitum gaudia.

*Neg, verò Græci soli hac potandi gloriâ famosi fuerunt,
 aut Romani: sed nimirum etiam Platonis testimonio ju-
 xta 5° seculo * μέθης δὲ σκῦθαί χερῶναι, καὶ πέρσαι, καὶ ἰνέβριαν-
 ἔτι καρχηδόνιοι καὶ κέλτοι, καὶ ἱβῆρες, καὶ θράκες πο-
 λεμικὰ ὄντα ταῦτα γένη. Ac pro nobis dicentem habe-
 mus testimonium Polybium (at quantæ autoritatis virū!) quæ bellicolæ
 Gallos, qui trans Alpes habebat magnam Italiæ partem, Plato 1. de
 mero ciboq; se olim egregiè ingurgitasse: sed 5° temulentos, leg.
 sibi infames, suis perniciosas turbas concitasse. Nisi forte Polyb. lib. 2.
 quis arbitretur, nostri seculi tantum esse furorē ac tyrannidem:
 ut liberum hominem potando servum faciamus: quod profectò faciunt plurimi;
 cum ad suum arbitrium, suiq; ventris voraginem, quasi modiperatores, bibere alios
 condictâ lege cogunt. Non est hoc novum, Auditores:
 siue id fiat, ut sacra genio parentur; siue etiam sanciantur
 amicitie vitreæ: quâ fini apud Lyricorum Principem, diu
 est, cum Reges dicuntur magnis ūrgere culullis,
 Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
 An sit amicitia dignus.*

Horat. in art.
 te poet.

Expendite etiam hoc ad iudiciū vestri libellam: videri in ipsam Ecclesiam irrepsisse morem pessimum jam tum Augustini tempore, cogendi alios ad potandi intemperantiā. Sic enim Sanctissimā suā Suadā Doctor eloquentissimus cohibere voluit infame institutum: Ebrietatis malum ita per universum mundum à pluribus in consuetudinem missum est: ut ab illis, qui Dei præcepta cognoscere nolunt, jam nec putetur, nec credatur esse peccatum: in tantum, ut in convivijis irrideant eos, qui minùs bibere possint, & per INIMICAM AMICITIAM adjurare homines non erubescunt: ut potum amplius accipiant, quàm oportet. Qui enim alterū cogit, ut se plus, quàm opus est bibendo inebriet; minùs malum erit ei, si carnem ejus vulneraret gladio, quàm animam per ebrietatem necaret. Ortā bibendi lege contenditur: qui poterit vincere, laudē meretur ex crimine. Quamquam verò non infitebor; in convivijis nostris opportunam esse admodum uberemq; inebriandi occasionem, quæ sumitur ab illis cyathis, quos sanitatis vocant (nempe ut bellū; quòd in se nihil aut belli aut amœni habeat) eadem tamen consuetudo & ipsa per longissima annorum spatia ad nos traducta fuit. Secedite parùm animo in Græciam, quando non potestis corpore: & Alexandrum videte in convivio populari, quod instruxerat Macedonibus & Persis in gratiam restitutis. Tum enim cratere, quo Rex biberat (non autem nisi capaciſſimo delectabatur homo vinosus)

Augustin. de
tempor. serm.
231.

Arrian. lib. 9.
de gest. Ale-
xand.

ad eos perlato, qui circa ipsum discubuerant; vota suscepta sunt: incipientibus Gracis Vatibus & Magis; tum alia exercitui Regiâ, prospera, tum maximè aternâ Macedonum ac Persarum concordiam, communis imperij societatem precantibus. Quod verò mirari subeat; novem millia virorum huic interfuisse epulo, literis memoriaq; proditum est: sed & omnes singulosq; ceu communi Φιλοτησίας ποτηρίῳ, sanitatisq; poculo combibisse. An expertes fuerunt Romani huius ritus? quos certum est, non modò per genium Augusti iurasse; sed omnibus in convi-
vîs libasse letos lubentesq; pro salute ejus: perinde atque
epigrammatarius quasi jure quodam suo exigit: ut

Dio Cass.

Nævia sex cyathis; septem Iustina bibatur;

Quinq; Lydas; Lyde quatuor; Ida tribus:

Martial. l. 1.

Omnis ab infuso numeretur amica Falerno.

Mox consecrabor plura: cum ne illud quidem infringi ullâ ratione possit: in Liberalibus suis & Bacchi Orgiis, tam liberales, an effusè prodigos exstitisse Romanos: ut tot cyathos exhaurirent, & plerumq; sine interspirio; quot annorum incolumitatem alicui precarentur. De cætero etiam illud planum facere possum: quod etsi sunt multi nostræ & gentis & ætatis; qui tam immani sunt ventris ingluvie, tamq; profundo gurgite: ut vix capere eam ratione possimus aut ad sensu fidei: non tamen credi debeat fuisse vetustatem adeò temperantem: ut non pepererit plures ejusmodi atq; portentosos Comedones. An leve est aut nugatorium? quòd Clodius Albinus quingentas fîcus, cen-

tum Campana Persica, melones Ostienses decem, uvarum Labicanarum pondo viginti, ficedulas centū, ostrea quadraginta, devoraret; & unā cœnā devoraret. Taceo Vitelli insanas comessationes; & eas Caligula, Philoxeni, Mithridatis, Erisichthonis, Galloni: omnes post se multisq; parasangis, quod dicitur, relinquunt Milo Crotoniata & Cambles Rex Lydonum. Ille enim

(Dij talem terris avertite pestem)

in Olympia quadrimū taurum solus ingessit uno die: cum eum antea per stadium bumeris suis retento spiritu deportasset, pugno occidisset: hic verò insuper feritatem cum edacitate conjunxit: unā nocte propriam uxorem absorpsit: dignus uterq; devorari vicissim: Milo ab alio tauro: Cambles à sexu fœmineo; non hominum, sed immanium bestiarum. Putate etiam hoc cum veritate esse junctum: velitationes de berciscūda sessione perinde apud antiquos fuisse; atq; in nostris convivijs: ubi multi dolent, si quem sibi ambitiosā spe locum destinaverant, eum honoratiori cōcessum vident, discuntq; tandem: In conscientia cujusq; & bonorum judicijs virtutem obtinere locum; non in subselljs, aut siticuloso gloriæ appetitu: quod tamen obtineri non potuit multis ab hinc seculis. Fuit frequens nimium in Anglia de sessione ambitio, jam ante octingentos annos, si rectè calculum posui; cum Arturus, animi corporisq; viribus clarus, ut stultæ superbiæ remedium adferret; Britannia suæ procures circulari mense advocaret convivas: ut lo-

ut locorum istâ aequalitate amicitiae aequalitas constaret. Remotiora si desideratis: producam vos in cœnaculū Helio-
gabali: qui cū ipse impurus esset atq; monstruosus omni
vitâ; tales quoq; cœpulones amavit. Quæ enim ipsi mens
fuit? quis ardor animi? quid sibi voluit? cū venire in,
certamen præ eminentia loci cerneret, quos ad cœnam cœ-
gerat, octo calvos, octo luscōs, octo podagrosos, octo surdos,
octo insigniter nigros, octo prælongos atq; nasutos, totidem
præpingues atq; obesos:

Aelius Lam-
prid.

Spēctatum admissi risum teneatis amici.

Qualis enim in tanta morum & corporum discrepantia,
fuit unquam aut esse potuit amicitia; quæ ex morum simi-
litudine nascitur, augetur, conservatur?

Verū ego parum cautus dispensator & temporis &
rerum; qui inter beluonum certamina tam diu commoror;
me fatigo; vos detineo. Conficiam brevibus, quod mihi
stadium decurrendum præstinavi: dum modò vos animos
vestros, ad reliquum orationis meæ cursum reficiatis, Au-
ditores: quod à vobis per communes mihi vobiscum Gra-
tias non flagito equidem, sed comiter, pariq; observantiâ
iterum postulo. Atq; ab ebrietate transeo ad illicitas vo-
luptates; tantò, ut opinor, faciliori dicendi viâ; quantò
certius est ac pronius; ventrem, mero astuantē, despuma-
re in libidines: & ex membrorum hac vicinitate, confœ-
derationem vitiorum sequi. Equidem nec verbis exag-
gerabo, nec imminuam dictione meâ tot nefarios modos,

Hieronym.
in epist.

corpus nostrum, quod Spiritus sancti esse debet sacellum,
 profanandi: ut turpissima fiat & obscœna cloaca stupri,
 adulterij, incestæ & non dicendæ libidinis. Illud erit hu-
 jus loci considerationisq; ita inducere animos vestros, ut
 statuatis: nullum nunc voluptatis genus excogitari, ac ne
 fingi quidem posse: quo non infamata aliquando fuerit
 antiquitas, non dico, domesticâ ignominiâ, quæ parietum
 latebris potuerit tegi; sed theatricis insuper cõvitijs. Quo
 in loco mihi hærenti, & unde exempla promam cogitanti
 illud Poëta scitum subit:

Ut stat, & incertus quâ sit sibi nescit eundum;
 Quum videt ex omni parte viator iter:

ita mihi ipsa quodammodo rerum gestarum locuples nimi-
 um copia nocet. Non commemorabo quidquam de anti-
 quioris mundi luxuria: nihil de infausa Sodomæorum
 voluptate: nihil de Sichemys; Israëlitis, Benjamitis. Ta-
 ceo Babylonios; in quorum civitate liberos & conjuges æ-
 more surreptitio uti permittebatur cum hospitibus; modò
 flagitio pretium constaret. Silentij velarijs contegamus
 Romanorum impudicitiam; apud quos, si quisquam è ju-
 ventute usurarium cepisset corpus fœminæ; pro leviculo id
 habebatur risu dignum; pro flagitio minime. Quid multa?

Terent. in
 Adelph.

Juvenal.

Antiquum & vetus est (canit Satyricus) alienum, Posthu-
 (me, lectum

Concutere, atq; sacri genium contemnere fulcri.

Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas:

Viderunt primos argentea secula mœchos.

Quam

Quamquam nos feliciores sumus; quòd non perinde innotuit (utinam obscureretur exuletq; eternum) apud nostrates, atq; apud priscos illud pudendi nominis crimen, quod gentium Apostolus, non suum, sed Spiritus sancti linguâ stylogi insectatur; unijam nunc atq; alteri potissimum genti familiare: quo paganorum αἰθερίαι μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν: ὁμοίως τε καὶ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι. Perverunt sanè ad seram posteritatem convitia, quibus vapularant hoc nomine, & merito suo Persæ, Cretenses, Chalcidenses in Eubœa; in reliqua Græcia Pasiphaë & Sappho cum ancillis suis; Chariton Agrigentinus, Libanius Sophista, Cratinus Atticus, Theophrastus, Alcibiades Rhodius, Pausanias Lacon, Hipparchus Pisistrati filius; Sotades, Pindarus, Agathocles, omnes poëtæ; Demetrius Poliorcetes, Nicomedes Bithyniæ, Agesilaus Lacedæmone Rex. Nec defuerunt in Romana Repub. Q. Flaminius Consularis, L. Papyrius, Cælius Plotius, & omnis obscenitatis princeps Hostius; eumq; secuti non modò portenta Cæsarum, Tiberius, Nero, Heliogabalus: sed videlicet illi etiam, quorum præclara in rempubl. merita creduntur exstitisse, Julius & Octavius. Possem in hanc classem accensere ipsum quoq; Socratem: nisi eum à crimine hoc liberarent Platonici: & non potius ipsi Dii Deaq; inducerentur abominandis dediti amoribus. Nonnè enim ipse,

Roman. I. V.
16. 17.

Tertull.

Rex superum quondam Phrygi Ganymedis amore
 Arsit? —————

Ovid. 10.
 Metam.

Cic. pro De-
 jor.

O tempora, ô mores! propè enim est, ut cum ipso Tullio ex-
 clamem. Sed tempus monet; ut de rerum quoq; & facul-
 tatum possessione videamus: possitne hæc posterior atas
 hoc pretextu videri deterior illâ, quam majores nostri de-
 currere. In ore equidem est omnium, & usurpata sapè,
 credo etiam ipsis vestris oculis, audacia furum, fraus &
 versutia, crumenisecarum inprimis; qui tam dociles bi-
 bent, tamq; affrabrè versatiles picatasq; manus: ut quo-
 quò se insinuarint, non nisi prædâ locupletati discedant.

Sex. Pomp.
 lib. 11.

Quid veteres? Ne illis quidem defuerunt manticularij;
 quos Festus noverat. Vidit Græcia Βαλαντιοτόμους;

Plaut. in Ti-
 num.

ipsaq; Roma Sæctores Zonarios, è scena proclamatos: qui
 in conferta turba marsupijs manum injiciebant; & aut
 secabant, aut inaniebant. Quâ verò infamiâ laborat

Vlpian. & A-
 scou. Pzd.

apud nos circumforaneâ hominum gens, quæ Cingarorum
 nomen adepta est: eadem fuit antiquioris etiam sæculi

quo saccularij (ita dicebantur) maleficâ magicâq; ratione
 incantare crumenas, occultisq; artibus pecuniam inter-
 vertere credebantur. Quid porro meritum hoc genus ho-

Plutarch. in
 Lycurg.

minum? quid? Si ex Laconum Republica dicenda est
 sententia: nemo ex furunculorum genere neq; capitis pæ-

nâ, neq; civili adficietur; qui doctè, qui ingeniosè clepere
 didicerit. Illi quippe pro piaculo verbera apud Sparta-

nos parata erât, & plage: qui solutus in furando & iners
 fuerat.

fuerat. Transmissa est ad posteros Autolyçi fama, avi
materni Ulyßis: qui cum à patre Mercurio donum acce-
pisset furandi artem; ea, quæ furto sustulerat, peregrino
colore tam bellè obducebat, ut deprehenderetur minimè:

furtum ingeniosus ad omne,

Eustath.
Iliad, κ.

Qui facere adfuerat, patriæ non degener artis,

Candida de nigris, & de candentibus atra.

An conticescet ulla ætas de sagacissimo homine, tagacissi-
mo volui dicere? qui à Rampfino Ægyptio ob astutiam,
suam, quâ nobilitatus fuerat, tum in thesauro regis expi-
lando, tum filia ejus eludenda, cui fratris abscissam ma-
num pro sua porrexerat, & vitæ impunitate donatus est;
& regis insuper filiam, raro furti præmio, uxorem accepit.
Largiar etiam istud haud invitus: non insolens esse nostro
seculo spectaculum: ut parvi fures, quiq; sæpenumero com-
primende famis ergo tantillum surripuerint, in furcam a-
gantur, ab infelici arbore suspendantur: qui ex aduerso
furta admiserint maxima, peculatores regionũ, urbium,
arariorum; ijs etiam honorem, non rarò gratiam habea-
mus æquè ac referamus. Verùm hæc ipsa querela non no-
stræ tantum propria est tempestati: sed antiquissima est,
& penè exolevit: cùm jamdiu

Det veniam corvis, vexet censura columbas.

Quam ob rem dum animum refero in præterita; videor
mibi M. Catonem, cùm de prada militibus dividunda per-
orat, illustrib. audire verbis de impunitate peculatus atq;
licentia conqueri: Fures privatorum furtorum in ner-

Agell. lib. 11.
cap. 18.

vo atq; compedibus ætatem agunt: fures publici in auro atq; purpura. Fortassis verò erunt, qui in contrahendis & negotiatione exigent justitiam: ut pretio merx æquivalens emptori vendatur; non pondere imminuta, nec vitiatâ ulla qualitate. Jure hoc exigis, quisquis es: cum depravatis mercibus non minùs marsupia civiû enterentur; quàm à crumenis fecis fieri diximus. Sed quorsum fortunam recusamus communem cum priscis? quorsum propriâ nobis sortem optemus! Omnis ævi fraus est; & in mercibus frequentissima: ea etiam quâ diluere vinum ænopole aquâ solent: nullibiq; carius aqua venditur; quàm incestuosâ Bacchi & Nympharum commixtione: ut Tertullianus sapienter & ad rem appositè differit. Sed quid Tertullianum sollicito? cum ipse Deus, testis optimus maximus, gentem Israëliticam vocet semen maleficentissimum, filios corruptores: cum pari scelere atq; audaciâ monetam & vinum adulterassent. Malè audiebant hoc ipso quoq; nomine Athenienses: quanquam Alexis Comicus faceret; qui id facerent, excusit: negans sui compendij illos habere rationem: sed sanitatis ementium: ut ne possint meropotato, valetudinis jacturam facere. Neque verò Athenis tantum, aut inter Judeos ita vivebatur: latissimè patent fraudes: angustis terminis minimè constringuntur. Pleni enim sunt veterum libri; plena dolimanti antiquitas; plena de cauponis querelæ undiquaq; in historia: quos in venditione vini triplicem ferè dolum admittit-

Iesui.

Alex. in afo-
to.

mittere nota vit Lucianus: quòd illud adulterant; quòd mangonizant, conciliandi gustus gratiâ; quòd deniq, falsâ mensurâ minoriq, vendunt. Quid ergo mirum esse putabimus? omni tempore fraudatorib. lucro quidem fraudes suas sed admodum instabili exstitisse: cùm lege suâ immutabili sanxerit Deus: ut malè parta, malè dilabantur: ad tertium heredem minimè perveniant. Nondum enim oblitteratū est oblivione facinus, quod de mercatore quodam Lugdunensium vulgatum est à Gregorio Turonensi, homine, ut opinantur plurimi, haud fluxæ fidei. Ille enim (ut est difficile habere in mercatura continentes manus) ille ergò mirum in modum locupletatus aquâ vino adfatum in dolijs permixtâ & divenditâ: cùm avaritiæ modū nesciret ponere; navim conscendit: ut novâ vinâ novâ arte diluenda pretio sanè quàm vili emeret, caro divenderet. Ibitum Deus, ultor tempestivus omnis fraudulentie, vulturem immittit, sive raptorem milvum: quì mercatoris marsupium pelle leporinâ obtectum, ratus leporem esse, invadit, rostro prebendit, in altum asportat. Sed cùm nihil sibi profuturam videret prædam: nec esui fore corium, nullâ fartum carne: in profluentem Ararim, cum inclusis ex auro nummis deicit. Factum certè ap- probum! meritus quippe fuit, quem spoliaret milvus: cùm ipse spoliando alios, imitatus milvum fuerat: pro meritis item, cujus pecunia in aquas momentaneo casu rediret, quæ lōgâ malitiâ quasita ex aquis fuerat. Errant præter-

Gregor. Tu-
ronens. de
glor. confess.
cap. 109.

ea, & vehementer errant, qui illud novum esse sentiunt: quòd ex pecunijs alienis splendide vivunt non uni: cum creditor restituendum, quod suum erat, vor suras faciunt; pedibus salutem suam credunt: non forifugæ tantum, sed lucifugæ omnino facti. Non est, inquam, res nova; novantiqua est: quippe acta fuit eadem apud priscos fabula: & dicam enim quod sentio, longè lateq; acta fuit. Quo enim referemus gravissimi ætatis sue castigantis querimoniam? Latè quidem possident; sed interim multum debent: habent domus formosas; sed alienis nummis paratas: familias speciosas producunt; sed nominibus non respondent. Si creditoribus solverint; nihil illis supererit. Mali sunt computatores & æstimatores: quantum proprii possideant, ipsi non excutunt. Sed nec infrequentes fuerunt imposturæ istæ seculo scriptoris Comædiarum, cujus voce Musæ credebantur fuisse usuræ; si Latini loqui voluissent. Apud eum de Scena proclamat quispiam: — ferè maxima pars morem hunc homines habent, quod

Senec. epist.
87.

Plaut. in captiv.

(sibi volunt,

Dum id impetrant, boni sunt: sed id ubi jam penes se habent Ex bonis pessimi & fraudulentissimi sunt.

Sed quid profero Ethnicorum libros ætatem vè? inter ipsa sacra divinarum literarum monumenta refertur, quod pessimam consuetudinem inveteratum esse contendimus. Sic enim Sapientissimus Ecclesiastici autor de eo, qui, cum reddendum quid est, etiam probris rem agit, & convitijs: Usq; dum acceperit, inquit, osculatur manus illius, &

Ecclesiast. c.
39, v. 5. 6 & 9.

pro

pro pecunijs propinqui submittit vocem: tempore autem restitutionis protrahit tempus & adfert accusationem socordiae: deniq; cū privaverit pecunijs creditorem suum; execrationes & convitia rependet ei; pro gloria ignominiam reddit ei. *Quod si priscorum iudicia adibitis (libera enim sunt mētes nostrae: & quae multis retrò seculis contigerunt; ea sic possumus cernere; quasi oculis videamus) si explorare lubeat: quā incorruptè Iudices pro aequitate aut justitia sententiam dixerint: sat scio occurret, sive Ovidius, sive Propertius: & avaritiam illorum culpabit, qui secundū eos litem dabant; à quibus plus acceperant:*

Aurea nunc verè sunt secula: plurimus auro

Venit honos: auro conciliatur amor:

Auro pulsa fides: auro venalia iura:

Aurum lex sequitur: mox sine lege pudor.

Nam si perspectè Vos novi: sat scio, quid dicturi sitis; ubi ad iudicium examinabitis momenta verborum Diogenis: qui interrogatus, quam ob causam palleret aurum; promptè cordatèq; respondit: quoniam plurimos habet infidantes. Nimirum omnibus seculis, postquam in terra viscera nos deduxit avaritia, aurum semper palluit: hominesq; adduxit; ut iniustitia se mancipio darent. Quid ergo suspiriosi lamentabimur; seculiq; nostri imputabimus uni & unico vitio: cū vel experiri causae nostrae bonitatem, vel obtinere non possumus, iudicū corruptelis? Ferre profectò decet, quod mutare nō possumus: & certò statue-

Eliiz 10. v.
1. & 2.

re: omnibus atatibus Deum esse gravissimum ultorē iniquitatis: cujus & olim minas audierunt Israëlita: & nos, nisi planè absurduimus, in aures pectusq; demittere debemus: Væ, decernentibus decreta iniqua! ad evertendū de causa tenues, & ad rapiendum jus pauperum populi mei: ut sint viduæ prædæ ipsis & pupillos diripiant! Ex quo, ut & ex cæteris dictis factisq; videre vobis licet: vanam esse querelam; jus fasq; nostro tantū seculo desisse inter homines: quoniam ipsā Romā ad miraculū usq; florente, exulavit justitia.

Ovid. 1. Metam.
ram.

— & virgo cæde madentes
Ultima cœlestium terras Astræa reliquit.

Senec. in
Ostay.

Atq; ea ne quidem reversa postliminiò fuit, Neronis tempore: si Latino Tragico credendum esse putamus: cujus verba si oracula existimemus: nemo mihi, opinor, succensere jure poterit:

Neglecta (ait) terras fugit, & mores feros
Hominum cruentâ cæde pollutas manus,
Astræa virgo, siderum magnum decus:
Totum per orbem maximum exortum est malum.

Quæ itaq; impotentia est judicij? proprium nobis putare quod toti mundo familiare, & omnibus ejus temporibus fuit. Nimirum inquietus est animus, quicunq; impatenter queritur. Dum hæc in foro aguntur, ante Prætoris tribunal, ad subsellia judicum: nos quoq; Musis qui operamur, negotiosi in ocio & umbrâ, non minùs sæpè ingemiscimus: perinde nobiscum agi, atq; cum apibus fieri naturæ vena-

venatores prodiderunt. Fuci enim ignavi atq; ignobiles cum ipsi non mellificent; apum tamen insidiantur laboribus; ut rem suam inde facere, alienoq; succo vivere & sanguine valeant. Non absimili nequitia in regno literarum deprehenduntur tam impudentes furunculi, tam sine fronte, sine corde: ut non dubitent ipsi pro suis extrudere laboribus, quæ aliorum vigilijs, sumptu, ingenio concepta, formataq; fuerint & elaborata. Has rapinas, dixissem penè plagia, quotiescunq; animadvertimus; par est commemorasse, quod de plurimis ejusmodi latrunculis retulit antiquitas. Ex illa se enim Menander offert; quem Gyrald. dial. log. 7. histor. poët. antiquorum Poëtarum furem non modò Eusebius appellavit & Porphyrius: sed Cratinus quoq; de illius furtis sex libros in vulgus disseminavit. Quo nomine dicendi Thestorides & Eugamnius? quorum ille ab Homero communicata descripsit carmina; pro suis vendidit: hic integrum volumen de Thespotijs à Musæo per fraudem domum suam asportavit. Quo loco habendus venit tum Eriphus? qui in fabula Melibæa integros versus Antiphanis surripuit? tum Ephialtes servus, quem Augeas Molossus canis mordicè arreptum confecit dentibus; tum Chrysippus Solensis, de quo Apollodorus verè scripsit: si quis tollat de Chrysippi libris quæ aliena sunt; vacua illi charta relinquetur. Quo deniq; estimio habendos putatis Stoicos; quibus in seria solidaq; philosophia principatum designari posse arbitramur? Eos verò non unam aut alteram à Peripateticis

par-

partem; sed totam ad se philosophiam transtulisse: atque ut reliqui fures, earum rerum, quas ceperunt, signa commutant; sic illos, ut alienis sententijs pro suis uterentur, nomina tanquam rerum notas mutavisse; graviter apud Ci-

ceronem M. Piso queritur. Jam verò de Gracis quæ ex-
promenda oratio? Eos sanè Vir integerrimus, procul à
calumnia, Clemens Alexandrinus furunculos appellare,
non dubitat: quòd non modò barbaris omnem philosophi-
am suffurati, sibi adscripserunt: sed suorum quoque popula-
rium scrinia expilarunt; pro suis venditarunt. Atque in
istos librorum raptores posteaquam oratione meâ semel
incidi: nequeo committere: quin animis vestris accogita-
tionibus subijciam non modò Juvenalem, cujus hæc est
querela, lippis propè nota & consoribus:

tenet insatiabile multos

Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit:

sed ipsum etiam Horatium; cum accusat seculi sui scriben-
di pruriginem:

Horat. lib. 2.

Ep. 1.

Scribimus indocti doctique poemata passim:

& alibi, non minùs verè quàm graviter:

Si meliora dies, ut vina, poemata reddit;

Scire velim pretium chartis quotus arroget annus?

Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter

Perfectos veteresque referri debet, an inter

Viles atque novos.

Quid Vobis agere aliud videtur sapientissimus Poëta?
nisi digitum intendere ad nostri seculi cum prisco confor-
mitatem: in primis variorum locorum nundinas: ubi tam
multi

multi grassantur miserabili viâ ad famæ theatrum; tam numerosa merx novorum librorum expromitur:

Quàm multa in sylvis autumnî frigore primo

Lapla cadunt folia:

Virgil. 6.
Æneid.

ut subdubitare velint nonnulli ex eruditis: sintne post hac, non dicam sutores edituri libros, (tales enim abortus vidimus) sed de gente aurita etiam nonnulli & Arcadicis jumentis: cùm olim Ammonij auditorem asinum fuisse, scriptum exstet. Videte ergò, ecquid comminisci mens humana possit: quod non priscis fuerit nobiscum commune? Quid de reliquis seculi malis? licetne dicere? mihi verò licet; & semper licebit patrociniū veritatis suscipere, contra falsimoniam. Quem cursum dum conficio, ad metam properans; plurimos reperiri fateor; qui pecunias suas & lautissima patrimonia prodigunt in convivias, vestimentorum luxum, venationes, spectacula, lusus, scortilla, & quæ præterea excogitari solent ad inopiam & mendicitatem illecebræ, à Magnatibus æquè, ac tenuioris sortis hominibus. Quæ seculi facies, si cum antiquitate quasi quodam speculo conferatur: vos Auditores, judicate, (facile est enim dicere, quid sentiat, re tam liquidâ) utrū prior ætas posteriori, an hac illi deroget. Quàm enim enim insano sumptu; quàm stulta vanaq; ostentatione, nulli, aut exiguo usui, educebant ex tabulis marmoreis Egyptij pyramides suas? quarum una à trecentis sexaginta hominum millibus, annorum viginti spatio vix ac ne vix quidem elaborari potuit. Quam illud dementiæ

Plin lib. 30.
c. 12.

G

pro-

*proximum est? in raphanos, & allium, ac cæpas, quibus
vescerentur tum operarij, mille octingenta talenta fuisse
erogata: quæ, si ad nostros calculos ac nummos, decies cen-
tena millia aureorum excedent.*

*O miseras hominum mentes & pectora cæca!
nequeo enim me continere, quin exclamem iterum; & il-
lud altiùs inprimam vestris animis: ut cogitetis; si nostro
seculo*

*Stultitiam patiuntur opes;
non proinde sapientiores veteres, aut moderatiores existi-
tisse. Apud Romanos verò quàm vilis fuit auri argen-
tiq; æstimatio? Nihil dico de immensis hinc inde substra-
ctionibus theatrorum; quæ adiectus & laniatus, & ipsas
cædes non modò bestiarum, sed corporum humanorum, va-
stissimâ mole exhibebant*

*Prudent. illa
Amphitheatralis spectacula tristia pompæ.*

*Cœnarum hîc præ ceteris apparatus consideremus, & cir-
borum lautitias: tum apparebit luculento testimonio, sat
scio: nullum hoc ævoganeonem esse, aut lurconem aut ne-
potem, aut Apitium; qui Romanorum luxum, omnia sa-
stidientem, nisi exotica & sumptuosa, aqua verit unquam
ne dicam superarit? Eleganter & floridè de moribus se-
culi sui Petronius:*

*Petron. Ar-
bit.*

*Ingeniosa gula est, Siculo scarus æquore mergus
Ad mensam vivus deducitur: inde Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnis,
Ut revocent per damna famem. jam Phasidos unda*

Orbata

PARALLELA MORUM SECULI.

Orbata est avibus, mutoq; in littore tantum
Solæ desertis adspirant frondibus auræ.

Quæ si quis fortè superlatione poëtica ab homine faceto dicta, aut me, quod dici solet τὸ ζῆτα μὲν οὐκ ἀπράγην, putet: is seipsum errorem deprehendet errare; si spacium præteriti temporis respiciens, Panegyristen propius audiat; cùm easdem profusiones, Theodosio optimo Cæsari, ex veteris Romæ consuetudine memorat. Delicati illi ac fluentes, & quales sæpè tulit Respublica, parum se lautos putabant: nisi luxuria vertisset annum: nisi hybernæ poculis rosæ innataissent: nisi ælivâ in gemmis capacibus glacie falerna fregissent. Horum gulæ angustus erat orbis noster. Namq; appositæ dapes, non sapore, sed sumptu æstimantes; illis demum cibis acquiescebant, quos extremus oriens aut positus extra Romanum Colchus imperium, aut famosa naufragiis maria misissent. An vos, Auditores continere linguas potestis, quin exclametis:

Latin. Pacat.
in Panegy.

— — — — — ô prodiga rerum
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu:
Et quæstorum terrâ, pelagoq; ciborum
Ambitiosa fames, & lautæ gloria mensæ!
Discite, quàm parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat!

Lucan. lib. 3.

Imò, ut aliquid amplius habeat dissertatio nostra: nullus hoc seculo luxus neg. fingi, neg. pingi potest, qui vestimentorum foret; quem non Romanus fastus, qualis esse solet in rerum omnium adfluentiâ, multis parasangis antever-

G ü — terit.

terit. *Erat apud eos immanis prodigalitas unionum: nec per caput duntaxat pretiosissimi fuerunt*

Manil.

— ducti lapides, per colla, manusq;:

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla:

Plin.

Sed crepidarum etiam obstragulis variæ gemmæ, totisq; focculis addebantur: neq; enim gestare margaritas, nili calcarent ac per uniones etiam ambularent, satis erat. Quid de Sybaritis dicam, hominib. insigniti luxus? apud quos Alcisthenes corpus suum, quod postea vermibus factum est domicilium, veste textit; quæ centum viginti talentis fuit vendita. Longum foret simul ac operosum: si aureas platanos vitesq; referrem; sub quibus Persarum reges jura dicebant populis? Erat enim earum pretium inestimabile: auctum uvis, quæ smaragdos, quæ carbunculos Indicos, quæ racemos ex pretiosissimis gemmis turgentes referebant. Nec in adspectum vestrum lucemq; reducam Alexandri sive sodales, sive assentatores: quorum alius clavos aureos crepidis suppositos gessit: alius, de publicis acturus negocijs, pavimento purpurâ strato inambulavit: alij per quinq; stadia locum, in quo venabantur, auleis cingere consueverunt.

Sed redeo ad nostros mores, & hujus contemplationem seculi: in quo dum oculos non nisi ad convivia converto: sanè, ne quidquam vanitati desit; quanta mihi se offert copia poculorum, incredibili sumptu paratorum ex auro, ex argento, ex lapidum pretiosissimorum varietate! quæ
non

non luxuries se ingerit in tanto apparatu suppellectilis, in
 vasis, & mensis, & sellis, & tapetis & balneis & pulvinis,
 & Xystidibus & stragulis & lectisternijs! tanta scilicet:
 ut nec numero eam comprehendere, nec verbis adsequi sa-
 tis valeam. Vicissim tamen & antiquitas harum rerum
 prodiga fuit. Ne enim vasa illa ex ære Corinthiaco: aut
 alia ingenti precio coempta, è priscorum annalibus repe-
 tam: Vos auditores recolite memoriâ statum præteriti
 temporis: quo Clemens Alexandrinus, invecus in Chri-
 stianorum mores, ita alloquitur omnes, salutis sue benè cu-
 pientes: Videte Christus in vili catino cibum sumpsit, Clem. Ale-
 xand. lib. 2.
 prodig. c. 3. & pedes
 & fecit discipulos super herbam accumbere, & pedes
 eorum lavit linteo accinctus, Deus à fastu alienus &
 Dominus omnium: sanè non argenteum lavacrum è
 coelo deferens. Et à Samaritana potum petijt, quæ a-
 quam vase fictili hauriebat è puteo; aurum regale non
 requirens: in convivijs autem comedebat & bibebat:
 non terræ metalla effodiens; neq; auri & argenti, hoc
 est, rubiginem redolentibus vasculis utens. Illa verò,
 quæ sequuntur, quo numero sunt habenda? Res est, inquit,
 planè ridicula, & digna maximè, quæ ludibrio habe-
 tur; argentea urinæ receptacula, & vitreas matulas in-
 ferre viros, quemadmodum suos introducunt consi-
 liarios: & has sine ratione divites mulierès, ex auro fa-
 cere excrementorum receptacula: ut ne egerere qui-
 dem eis liceat absq; superbia: quas velim quidem per

totam vitam aurum stercora existimare: posteaquam
 arx vitij inventa est pecuniæ cupiditas. Postularet tan-
 dem ut mihi videtur natura, exigeret ratio, ipsa flagita-
 ret equitas: ut cum expirante animo, & à corpore divor-
 tium faciente, omnis quoque luxuria, & prodigalitas & o-
 stentatio & fastus & vanitas exularet. Istud verò mini-
 mè omnium fieri, illi nos docebunt actus; cum solennibus
 funerationibus in ossuaria sua reconduntur cadavera, eo-
 rum præsertim, qui vel in dignitate, vel splendore munt-
 ris, vel opinione Virtutis, vel in delicijs fortune vixerint.
 Qui enim domi apparatus vestiarij in familiam, in pro-
 pinquos, in necessarios? Quid non impendendum in Siti-
 cines, lecticas, sandapilas? Quot in pompa elationis nume-
 rantur Cerei, imagines, & armagentilitia, pretiosæ sive
 penicillo, sive acu, opere Phrygio pictæ? equorum verò in-
 tegumenta, clypeorum ornatus, vexillorum, armorum
 aliorum ostentatio, quid queso mediocritatis habet? ubi
 conditorio ex pretiosissimis lapidibus, sumptuoso labore e-
 ductis putrilaginosum corpus intulerint: cenotaphijs pos-
 tea ad omnem splendorem apponendis: quasi arcus trium-
 pbales magnificè essent extruendi: postea domum est re-
 deundum. Quo? in domum, opinor, mæroris; ubi lugen-
 tium animi revocentur ad doloris mitigationem. Res
 verò se longè aliter habet. Convenitur enim nec exigua
 solennitate: ut omnibus ciborū lautitijs convivæ pascan-
 tur: potandi autem certamina tanta instituantur imma-
 nita-

PARALLELA MORUM SEculi.

nitatē; ut omnis consolandi mæstus, occasio elabatur. Per-
strepunt Triclinia clamoribus: omnia ad letitiam compo-
nuntur: nec quicquam differt cœna ejusmodi exequialis
ab epulo nuptiali: nisi quod hic instrumenta musica perso-
nent liberius: choreæ etiam exerceantur: illic lugentis au-
toritas impediatur cantandi saltandiq; usum (nescio an &
semper) post funerationis solemnitatem. At nihilomi-
nus & Amasij congregiuntur hinc inde: & quod misera-
bile rarò disceditur ab ejusmodi compotorum conventicu-
lis: quin sanguine etiam humano, in ista gladiatorum impu-
nitate manib. litetur. Fiunt ista, fiunt, nec negabit quis-
quam cui explorata seculi consuetudo fuerit. Videamus
tamen ex adverso mores veterum: ut appareat etiam hac
in re homines semper sibi fuisse similes. Nam & apud Græ-
cos & Romanos, Aegyptios, Illyricos, Judæos, Persas, ex-
quisita lotione detergebantur corpora: tum eadem sale,
nitro, cedro, asphalto, melle, cera, myrrha, &

Odoro Balsama succo

Centum aliæ species, unguentaq; mira feruntur

Tempus in æternum sacrum servantia corpus.

Vestitus autem in funus prodeantium, baud exigui fuit
valoris: eo usq; etiam; ut Lacedæmonij purpurâ amictos
extulerint, sæpè sine discrimine dignitatum: apud Roma-
nos verò etiam matrona speciosissimâ veste ad sepulchrū
deduceretur; harum filij si magistratus Curules gessissent.

Quæ non impense facta fuerunt in coronas & defuncti le-
ctum; quantum fuit erogandum in pollinctores, libitina-

Euripides in
Phœnissis.

Aelianus lib.
4. variz hist.
cap. 1.

Apulei apol.

1.
Corippus de
funere Iusti-
niani.

Plutarch. de
Lycurg.

Propert. l. 4.
Eleg.

Dion. Hal.
l. 11.

Plin. lib. 23.
c. 3.

rios,

2. idem. l. 2. *rios, tubicines, tibicines, præficas; varias imagines, quæ*
 ep. 8. *nobilissimis quibusq; præferri in lectis solebant: ipse vero*
 Cicero 2. de *rogus munera hausit sine modo, non arma tantum & odo-*
 Orat. *res varios, & quidquid charum vivis adhuc fuerat, ani-*
 Liv. lib. 48. *mata atq; inanimata: sed Gallorum quoq; Inde ac Thra-*
 Sueton. in *cia fame dulcesibi putarent ac gloriosum; cum maritis*
 Cæsar. *suis extremo funere comburi: a quo nec Æthiopes, nec*
 Lucian. in *Scythæ, nec Heruli abhorruisse perhibentur. Epulas vero*
 Nigrin. *& privatas, quæ silicernia appellabant, & publicas ad e-*
 Cæsar. lib. 6. *brietatem usq; & cædes fuisse institutas, etiam in Ecclesi-*
 b. n. gilli. *am receptas, gravissimi patris querelam accipite: Temu-*
 Cic. 9. Tus. q. *lentia adeò communis est Africæ nostræ, ut propemodum*
 Dio. Sic. lib. *non habeatur pro crimine. An non videmus ad Mar-*
 4. c. 1. *tyrum memorias Christianum à Christiano cogi ad ebrie-*
 Cyprian. de *tatem? An hoc levius crimen esse dicimus, quàm Baccho*
 tripl. mart. *bircum immolare? Quid præterea accessit mali? Viri*
 Procop. lib. *quoq; homines; sive capti bello fuerant, sive servili erant*
 2. de bell. *conditione ad rogum Illustrium Virorum, cruentâ lanie-*
 Tertull. lib. *nâ mactabantur. Taceo Mimos & Scurras, & histrio-*
 de Spect. *nes qui etiam in funerib. indictivis admittebantur. Non*
 Dyon. Hal. *multa expromam de ludis gladiatorijs: qui etiam ex te-*
 l. 7. *stamento in privatorum funeribus dabantur; non viro-*
 Seneca de *rum modo sed & fœminarum; domino funeris prætextam*
 brev. vitæ. *induente, accenso in super utente atq; licitoribus: designa-*
 Cic. pro Syl. *tore deniq; ordinem ac sessuris locum monstrante: sellâ in-*
 l. 1. *super mortuis in theatro honoris causâ positâ. Sed quis*
 Senec. 4. na. *- omnes*
 tural. quæst. *omnes*
 c. 13. *omnes*
 Cic. 2. de le. *omnes*
 gibus. *omnes*
 Tertull. de *omnes*
 Spectac. *omnes*
 Dio. lib. 5. *omnes*

omnes minutiarum apices consecratur? Futurum verò
 judico pretium operæ; si ad animum porrò admittamus:
 nullum audiri calumnie genus delationisq; hoc seculo pos-
 se: quin plurimis ante nos annis solenne item fuerit; secre-
 tis criminationib. infestare ignaros: & quò incautiùs la-
 queo inducerentur, palàm! audibus vehere. Obtinue-
 runt hoc clancularij susurrones apud bonos etiam viros;
 quibus imposuerat, nihil circumspicientibus, vel impru-
 dens simplicitas, vel ex opinione multa, ex re pauca asti-
 mans credulitas, mater erroris, noverca consilij. Atq; illi
 tum maximè in dubium vocarunt innocentum probita-
 tem apud tyrannos; quibus illud proprium quodammodo
 est, vetustate validum: quòd, quæ inviti audiunt, liben-
 ter credunt: & antè irascantur, quàm judicaverint. Ti-
 berius lucri quæstusq; gratiâ tantùm tribuit accusatori-
 bus: ut nemini non fidem adhiberet: seu quid veri refer-
 ret; si ve etiam in tantis animorum recessibus falsa com-
 minisceretur; fumum pro igne, pro Junone nubem, ut dici
 consuevit, venderet. In Domitianaq; aula quæ non pestis
 grassabatur inter caussidicos? Quid Hadrianus? cete-
 ra optimus princeps: una in re nec satis cautus; nec officij
 diligens: quòd utraq; aure delatorib. patens, Tatianum,
 Nepotem, Septitium, Clarũ, alios, sequiore tantùm addu-
 ctus rumuscule, hostili odio persecutus fuit. An est nota-
 tus hoc crimine Herodes? qui innocentissimum quemq; ut
 erat calumniosè traductus, è vestigio raptum trucidavit.

Senec. 2. de
ira. cap. 22.

Senec. 3. de
benef. c. 26.

Sueton. in
Domit.

Spartian.

Ioseph. lib. 7.
bel. lud. c. 17.

Baron. tom.
3. annal.

*Numquid veniā meretur Constantinus? postquā Anastasius, nullius convictum sceleris, in exilium pepulit, præter
jus & boni moris consuetudinē: oblitus, quod reminisci oportebat; innocentē fore neminē, si accusasse sufficiat. Accedat huc quoq; invidia, socia ut plurimum calumnie, aut certè pedissequa. Res. n. est exploratissimæ fidei: non beribodieq;, sed à jactis mundi fundamentis, sub quo vis cælo, o fores habuisse illum & invidentes: cui vel eminere contingerit virtute, vel felicitate provehi. Ponite vobis ante oculos Atticā apud Græcos & Lacedæmoniorū Republicā: atq; illinc pedem referētes, ipsam florentis triumphantisq; Romæ majestatem cōtuemini: nullum profectò invenietis ingenium, aut naturā amœnū, aut politum doctrinā, aut deniq; celebritate nominis illustre; quod non dejectum sede suā fuerit, cum famæ, fortunarū, sæpè etiā naufragio vita. Periclem Simmias oppugnavit; Alcmaeon, Themistoclem; Epaminondā, Meneclides; Pompejū, Cæsar; Ciceronē, Antonius; Antonium, Octavius. Ne plura consēter, quæ propè sunt infinita: invident omnes (ait Tullius) maxime parib. aut inferioribus: cum se relictos sentiunt; illos aut dolent evolasse: sed & superiorib. invidetur sæpè vehementer: & eò magis; si intolerantiūse se jactant, & æquabilitatē cōmunis juris pstantiā dignitatis aut fortunæ suæ transeūt. An superest, ut nos soli amicitia doceamus, fūco incrustatam & fallacijs? Frustra sumus; parumq; benigni rerū æstimatores: cum vix priscis temporib.*

Cicer. 1. de
orat.

uno seculo duo paria exstiterint; qui & in amicitia fecerint paria; quorum mens & lingua divortium non admisit. Jam diu est ex quo

Illud amicitiae quondam venerabile nomen

Prostat, & in quaestu pro meretrice sedet.

Jam diu est; cum Plauti verbis

Multi more isto atq; exemplo vivunt: quos cum censeas

Esse amicos, reperiuntur falsi falsimonij,

Lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide.

Per spicatis, opinor, Auditores; quam latus mihi campus pateat: in quo excurrere possim; nec orationem tantum comparare, ad horae unius dimensum; sed volumen conscribere justae magnitudinis: si permittere tantum vel dictio-
ni meae, ut evagetur, vel calamo velim. Sed ut est boni nau-
ta, vela complicare, & ad remigare littori prius, quam spi-
rare secundi venti desierint: ita ego animum induco meum,
& sic statuo: equum esse perorare cum aliquo residuo audi-
entium desiderio; non dilatare orationem cum satietate ac
fastidio eorum, ad quos verba facimus. Quid .n. restat am-
plius? nihil quantum ego conjecturam assequor; in quo qui-
dem probatio ulla desiderari posse videatur. Sive .n. bla-
sphemus audiamus nostri seculi, sive perjuros; sive Ecclesiae
contemptum: accepistis; quam ampla seges istiusmodi ho-
minum luxuria verit inde usque ab antiquitate remotissima.
Deinde planum fecimus: quae in liberis nostris requirimus
officia; quae a parentibus exigat Deus ipse: ea neglectum ha-
bita undiquaque fuisse, & nunc & olim. quae proximo debea-

Ovid. 2. de
Pont. eleg. 3.

Plaut. in Bac-
chid.

mus, prævaricatione multivariâ fuisse violata quacumq;
 mundi intemperie: semper innotuisse frequenti usu, cades
 parricidia, ebrietatis certamina ad necē usq;: semper va
 gari solitas libidines incestuosasq; voluptates: semper fur
 ta, rapinas, fraudes in commercijs: semper, qui sua miserè
 prodegerint, deprehendi consuevisse: semper calumniam,
 invidiā, inimicitia fictā specie insidias parasse bonis men
 tibus: ea omnia in apertū eò usq; produximus: ut, qui ne
 gare velit; eum nō in capite ampliùs, sed in calcaneo cere
 brum gestare dixerim. Nolim autem hīc excipi Catoniano
 quodam scōmate: quasi ita sim injurius examiner tem
 porum: ut existimē, siue etiam verbis dissimulē: nunquam
 Virtuti locum inter homines contigisse. Minimè erit beni
 gnus interpret sententiæ meæ: quisquis summā rei perperā
 exponet. Nam & præclaros viros non defuisse unquā: & in
 ipsa barbarie, tamen honesti aliquas emicuisse scintillas; si
 id negem: nivem etiam albam esse, cum Anaxagora negē.
 Quò ergò pertinet oratio nostra? Ut in confesso sit: quam
 quam sæpe regnum aliquod Virtutis fuerit: Vitiorum ta
 men interregnū fuisse diuturnius: pluresq; in castris Tur
 pitudinis, quàm sub vexillo Virtutis stipendia meruisse.
 Nam quòd ille ex dolio Philosophus, mediā luce, accensā
 face, homines querit: quid est aliud? quàm rarū esse pro
 ventum bonorum omni seculo: malorum verò copiā nimis
 uberē. Porrò ego præsentire mihi videor: posse hīc adver
 sus me insurgere sermonis alium quendam aucupē, capti
 torem

torem syllabarum, nugarum architectum: & ex nobis per-
 contari: Tūne ergo tam fœdam mundi larvā probas, quā
 oratione tam operosā persequeris? Tūne delicias huic cœ-
 tui facis cōmendatione vitiorū? Non id ago, Auditores:
 dicendū est iterum: non id ago. Vos enim, si qui mortaliū,
 perspicitis oculatissimis vestris animis: nō perinde esse ap-
 probare, & enarrare: discriminari inter se spatijs longissi-
 mis, recensere & calculum addere. Quod si inficiandū es-
 set captiunculis; quid obstaret? quò minùs ipse Spiritus S.
 commendare crederetur flagitia longè teterrima: quæ in
 sacrum codicem referri voluit; nō ut imitemur; sed fu-
 geremus turpia, honesta appetere. Non alia nobis est
 mens animi: nisi ut, rebus omnib. posthabitis, agnoscamus
 labem nostram originariā, quotidianā auctam vitiositate
 & malitiā. Descensuri hoc modo in nosmetipsos ubi explo-
 ratū habuerimus hac contemplatione: nihil fuisse in mun-
 do ita unquam depuratū à vitijs; quod odorē exhalare po-
 tuerit, gratum Deo ter sanctissimo: adigemur sanè, extra
 nos, planeq. extra mundum querere salutē nostram, & pu-
 ritatē & sanctimoniam. Accedat hoc & illud: quod ipsā
 re cōmonefacti, ac multiplici opere, diaboli potestātē cre-
 damus esse ingentē: qui tantum valet in filijs incredulita-
 tis, & ijs, qui conformantur seculi moribus: quantum ipse
 Deus peccata mortaliū odit, execratur: neq. hoc tantū,
 sed omni tempore in quocunq. populo pœnis adfecit longè
 tristissimis. Neq. verò mundi uniformē turpitudinē tra-

bat quisquam in argumentū vel securitatis, vel licentiosae
 impunitatis. Fuit omne seculum variè obnoxium crimini-
 bus: an ob id placeamus nobis in communione scelerū? an
 utendū patrociniū vitiosae consuetudinis? Minimè genti-
 um. Est .n. juxtā & hoc ita verum; ut à nemine infirmari
 queat: semper homines ob publicè & privatim admissa fla-
 gitia, publicè privatimq; horrendis supplicijs in ordinē su-
 isse coactos. Itaq; si feliciter agere in votis habemus; ut ha-
 bere debent omnes, quib. stilla ingenui sanguinis superest:
 si terremotus, si aquarum eluviones, si pestilitatis cōtagi-
 um, si ferarum letales incursiones; si bella, famem; si deniq;
 aeternae damnationis cruciamēta avertere à cervicib. no-
 stris, & declinare animā cupimus & corpore: necesse omni-
 nò est, ea nos vitia respuere auribus, detestari linguā, &
 versari totā vitæ actione; quib. omnium seculorum memo-
 riā, ira Dei in transgressores nullo non pœnae genere & ca-
 lamitate effusa fuit. Frustra ergo accusamus iniquitatē
 temporis: quī intus gerimus capitalem hostem; cujus vi-
 tioso appetitu efficitur: ut nos injuriū reperiamur in ipsum
 tempus: quo nec ad laudem Dei utimur, ut par foret; nec
 in salutem nostram; nec in aliorum solatium, ornamentū
 aut incrementum. Corrigamus tandem, si sapimus, vitia
 nostra: & tempori nihil erit, quod imputare possimus. Quo
 nomine si quid proficisci ex me poterit, commodū inprimis
 juventuti, cujus salus mihi suprema lex erit: perficiā pro-
 secto, quantū in me erit (quod quantillum sit, Pater omnis
 boni

boni excitet) ut Illustris Fundator hujus gymnasii, exemplum pie magnificentiæ, & magnificæ pietatis, intelligat ipse; cumq; eo omnes boni: nec industriam mihi in officio, nec erga collegas fidem, nec auditoribus amorem meum & studia unquam defuisse. Hujus diei vocẽ testẽ toti gymnasio relinquo meæ perpetuæ erga se voluntatis. Vos modò, adolescentes & juvenes (ad vos enim mea se convertit oratio) ne induite vitiorum larvam: turpis est, est sordida, est noxiosissima: quæ obliterat planè ac delet, quicquid de imagine divinæ majestatis reliquum in vobis fuerit. Utq; cynosuram quasi quandam habeatis, ad quã conficere vitæ cursum liceat: collega noster, qui cathedram janiam conscendet, leges Vobis promulgabit ac statuta: quæ dudum auctoritate Magnificentissimi Fundatoris Senatus Vester rogavit atq; Magistratus: cui idem Generosissimus Patronus hoc tempore universum regimen gymnasii sui commisit. Vestrum erit, non menti tantùm leges inscribere: quod quidem apprimè facere decet: sed insuper quavis vitæ parte, cum hoc sacramento obstricti, sub vexillis nostris stipendia faciatis, exprimere. Nam si placere sibi quisquam, atq; licentiam indulgere ausit in delictis: nihil dicam amplius. Verebor enim; ne, quod dudum à pessimi Caesaris magistro optimo dictum accepimus; identidem & veri verbis iterare atq; reiterare necesse habeamus: Hoc maiores nostri questi sunt; hoc nos querimur: everfos esse mores; regnare nequitiam; in deterius res humanas, & in omne nefas labi. Speremus meliora!

Senec. I. de
benef.

Et tu stelliferi qui templa micantia mundi
 Incolis, & certo dispensas omnia nutu:
 Porrige de cœlo, Deus optime, porrige dextram;
 Sancte parens, hominum miti res adspice voltu.
 Te sine nil sanctum mens inchoat: impete vasto
 Labimur in præceps, heu prodiga turba salutis.
 Porrige de cœlo, Deus optime, porrige dextram
 (Nam potes) & motus animi compesce rebelles:
 Et sævos hominum mores, & pectora læva
 Flamine ter sancto, verboq; potente refinge.
 Porrige de cœlo, Deus optime, porrige dextram:
 Ne stolidi sanctum si fortè laceßere Numen
 Pergimus, & scelerum furijs jactamur & œstro;
 Ardescas vindex Deus extimulatus in iras;
 Et mortale genus pœnas expendat in Orco.
 Porrige de cœlo, Deus optime, porrige dextram.
 Stet solida, Illustris, Quercus tibi sacra, Patroni:
 Neu feriat sanctum caput illætabile fatum:
 Perpetua ejus gaudent residere sub umbra
 Et Pietas, Charitesq;, & turba Novensilis, ipse
 Phoebus, & alma Sais, Sophie, Themis & Meditrina.
 Porrige de cœlo, Deus optime, porrige dextram,
 Ritè vocata Salus biparentibus obtegar alis
 Quotquot in hoc faciles efflorescente Lycéo
 Auribus adfatus nostros, & fronte serenâ
 Admitere: fluant illis liquidissima mella.
 Hoc voti caput est, & meta extrema salutis.
 Porrige de cœlo dextram, Deus optime. D I X I.

